

SINTEZA
obiectiilor și propunerilor/recomandărilor
pe marginea proiectului de lege privind Centrul Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei - Patriot și modificarea
unor acte normative

Participantul la avizare (expertizare)/consultare publică	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
Platforma „Zona de Securitate.md”	Considerăm că în forma sa actuală Centrul pare să fie a fi mai mult un centru de instruire, decât de combatere a dezinformării, considerăm că e necesar ca acesta să poată interveni sau sanționa anumite surse când sunt dovedite anumite dezinformări . În situația actuală când canalele TV pierd din pondere, presa online la fel trebuie să aibă un control ca mass media TV. Presa online și alte canale media ar trebui să fie supuse unor standarde similare de control și responsabilitate ca și mass media TV. Este necesar ca centrul să aibă puterea și autoritatea de a investiga și sancționa sursele de dezinformare indiferent de platforma pe care activează . Acest proiect în forma sa actuală nu prevede acest lucru.	Nu se acceptă. Centrul va avea drept misiune de a identifica și evalua impactul informațiilor rău intenționate asupra intereselor cetățenilor și ale statului, și va prezenta părților interesate – autorităților de stat și mediului privat, soluții tehnice și legale de contracarare a acestora, precum și va conjuga eforturile instituțiilor și autorităților statului în a stabili obiective strategice de comunicare, precum și direcții de acțiune în domeniul comunicării pentru agențiile guvernamentale, reieșind din angajamentele strategice la nivel național, și va stabili instrumente de monitorizare și evaluare a eficienței comunicării, cu stabilirea de indicatori de monitorizare și evaluare. Toate măsurile realizate de Centru, în raport cu alte autorități și mediul privat, vor avea caracter de recomandare, iar atunci când va identifica încălcarea prevederilor legale de către anumiți subiecți, va putea să intervină cu solicitările corespunzătoare către autorități/organe pentru ca acestea din urmă să intervină cu mecanisme punitive.
	Monitorizarea spațiului informațional din stânga Nistrului: Având în vedere influența propagandei rusești în regiunea transnistreană. Din experiența noastră și necesitățile noastre propunem ca centrul să aibă stipulat expres că va monitoriza și spațiul	De concretizare. Monitorizarea spațiului informațional public al Republicii Moldova (inclusiv din stânga Nistrului), precum și internațional, în vederea identificării, în

<p>informațional din stânga Nistrului, de asemenea ca în componența centrului să fie o persoană, dacă nu departament, care să monitorizeze sursele informaționale din regiune, deoarece acestea la fel pot fi catalogate ca fiind de propagandă rusă. Sursele din regiune sunt controlate de regimul din stânga Nistrului și în majoritatea articolelor ce vizează malul drept sunt folosite expresii manipulative și tehnici de manipulare cum ar fi înbinare de fapte cu opinii. Aceste surse au acces liber în dreapta Nistrului și de fiecare dată fac subiecte ce distorsionează realitatea, în schimb presa din dreapta Nistrului are acces limitat sau chiar deloc în regiune.</p>	<p>principal, a acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale, pentru identificarea metodelor de răspuns și ameliorare a efectelor acestora, intră în atribuțiile și funcțiile de bază ale Centrului.</p>
<p>O altă propunere este ca centrul să ducă o evidență a tuturor surselor informaționale din Republica Moldova, acest lucru poate fi făcut prin dezvoltarea unui registru/ bază de date a tuturor posturilor, platformelor și proiectelor media din țară, așa încât accesând această bază de date oamenii să cunoască cine este proprietarul acestei surse de informație, așa cum sunt obligați proprietarii de televiziune să se înregistreze la CA, așa și toate sursele media online să aibă un astfel de mecanism. Este cunoscut că unul din indiciile care o sursă este suspectă e că nu are afișat numele proprietarului sau a echipei redacționale, cel mai des informațiile false sunt create și diseminate de astfel de surse, fără identitate, implementarea acestui registru va elimina parțial această lacună, iar cele lipsă din registru vor fi considerate ca nesigure. Cu toate acestea, este important ca acest registru să fie implementat cu responsabilitate și fără a afecta libertatea presei și drepturile jurnaliștilor.</p>	<p>Nu se acceptă. Subiectul extinderii competențelor Consiliului Audiovizualului poate fi parte doar a unor eventuale reglementări operate în Codul Serviciilor Media Audiovizuale al Republicii Moldova. Conform art. 75, alin. (4), lit. a), Codul Serviciilor Media Audiovizuale: „(n.r. Consiliul Audiovizualului) exercită controlul asupra modului în care furnizorii și distribuitorii de servicii media își îndeplinesc obligațiile asumate, conform prezentului cod.”. Conform art. 85, alin. (1), Codul Serviciilor Media Audiovizuale: „Furnizorii de servicii media, furnizorii de servicii de platformă de partajare a materialelor video și distribuitorii de servicii media poartă răspundere pentru încălcarea legislației în domeniul audiovizualului în conformitate cu prezentul articol și cu legislația în vigoare.” Conform art. 75, alin. (4), lit. j), Codul Serviciilor Media Audiovizuale: „(n.r. Consiliul Audiovizualului) ține și actualizează registrul furnizorilor de servicii media, al furnizorilor serviciilor de platformă de partajare a</p>

		materialelor video și al distribuitorilor de servicii media, ¹ .
Grupului de lucru consultativ de experți privind îmbunătățirea legislației mass-media	<p>Optăm pentru găsirea unei alte denumiri a centrului pentru a evita manipulări și dezinformări ce ar afecta imaginea noi instituții create.</p> <p>Articolul 19. Asigurarea tehnico-materială a Centrului <i>(1) Asigurarea tehnico-materială a Centrului se va efectua din contul mijloacelor bugetului de stat și al altor surse neinterzise de cadrul normativ existent.</i> Propunerea: Alin. (1): sintagma „se va efectua” să fie înlocuită cu „se efectuează”.</p> <p>Capitolul IV FINANȚAREA ȘI PATRIMONIUL CENTRULUI Articolul 18. Finanțarea Centrului <i>(1) Bugetul Centrului se elaborează, se aprobă și se administrează conform principiilor, regulilor și procedurilor prevăzute de Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014.</i> <i>(2) Finanțarea activității Centrului se efectuează din:</i> <i>a) alocările de la bugetul de stat;</i> <i>b) mijloacele financiare alocate de donatori, inclusiv prin programe de asistență financiară externă;</i> <i>c) alte surse legale.</i> <i>(3) Mijloacele financiare nevalorificate pe parcursul anului curent, cu excepția celor alocate de la bugetul de stat, se transferă spre utilizare în anul următor, conform bugetului Centrului aprobat pentru anul respectiv.</i></p>	<p>Se acceptă conceptual. Cu referire la denumirea Centrului, autorul a optat pentru varianta – Centrul de Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării, în locul celei existente, pentru a nu crea interpretări eronate.</p> <p>Se acceptă. Modificările tehnice aferente timpului utilizat în prevederile proiectului de lege au fost efectuate în tot textul.</p>
		<p>Nu se acceptă. Conform prevederilor proiectului, în special art. 16, alin. (2), lit. a) stabilește expres că „finanțarea activității Centrului se efectuează (n.r. inclusiv) din alocările de la bugetul de stat”. Respectiv, ce ține de art. 16, alin. (1) „Bugetul Centrului se elaborează, se aprobă și se administrează conform principiilor, regulilor și procedurilor prevăzute de Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014”, se subînțelege că Centrul urmează să elaboreze și să aprobe bugetul în conformitate cu practica generală ce se referă la elaborarea proiectului de buget al instituției cu prezentarea acestuia Ministerului Finanțelor, care, conform competențelor, urmează să demareze procedurile de integrare a propunerilor respective în</p>

¹ <https://consiliuaudiovizual.md/registers/>

	<p>Propunerea: Art. 18 nu asigură independența instituțională a Centrului. Centru poate deveni, astfel, „cenușăreasă” și „ascultător”. Cei cu banii ar putea fi și rău intenționați în raport cu Centru. Art. 18 trebuie să prevadă un minim garantat din bani publici, indiferent de intențiile și vrerea guvernării.</p>	<p>proiectul bugetului de stat. Prevederile respective au fost păstrate în proiectul de lege revizuit.</p>
<p>Articolul 17. Funcțiile directorului Centrului <i>(1) Directorul conduce și gestionează activitatea executivă a Centrului. În acest sens, directorul Centrului:</i> <i>a) conduce și organizează activitatea Centrului, precum și consolidează capacitățile funcționale ale acestuia;</i> Propuneri: 1. Art.17: trebuie să prevadă clar, că directorul asigură implementarea programului național de comunicare strategică – document de bază. 2. Alin. (1) lit. a): să prevadă și capacitățile instituționale.</p>		<p>Nu se acceptă. Autorul a renunțat la prevederile referitoare la proiectul programului de comunicare strategică la nivel național. Intenția autorului de a avea Directorul/Centrul responsabil pentru elaborarea și prezentarea programului respectiv Președintelui Republicii Moldova spre aprobare a fost abandonată, având în vedere cadrul normativ aferent, în special alin. (3) și (5) din Legea nr. 100/2017. Asupra operării unor formule alternative nu s-a ajuns la consens. Propunerea nr. 2 nu este acceptată deoarece formularea actuală este adecvată și implică recomandarea propusă.</p>
<p>Articolul 16. Controlul parlamentar asupra activității Centrului <i>(1) Parlamentul, prin comisiile permanente de profil, exercită controlul parlamentar asupra activității Centrului, conform regulamentelor acestora.</i> <i>(2) Comisiile parlamentare supraveghează și verifică respectarea de către Centru a prevederilor actelor normative care reglementează activitatea Centrului, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în acțiunile de identificare, prevenire și combatere a dezinformării, neadmiterea angajării politice a Centrului și evaluează eficiența activității Centrului.</i> Propuneri: Art. 16: controlul parlamentar nu poate să lipsească, dar proiectul legii prevede prea mult control asupra Centrului și,</p>		<p>Se acceptă parțial. Conform art. 10, alin. (1) „Centrul este condus de un director, numit în funcție de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii Moldova, pe un termen de 5 ani, cu posibilitatea numirii pentru un alt mandat.”. Respectiv, Parlamentul prin votul său acordă încredere candidatului propus de Președinte la funcția de director și are un rol important în asigurarea controlului parlamentar asupra activității sale. Autorul a operat modificări suplimentare prin care s-a decis, că candidatul propus la funcția de director al Centrului să fie inclusiv audiat prealabil de către comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, cu participarea membrilor comisiei apărare</p>

<p>până la urmă, a Directorului. Pare a fi exces de zel și, din acest motiv – neproporțional.</p>	<p>națională, securitate și ordine publică, care ar urma să prezinte, în acest sens, un raport în ședința plenară a Parlamentului.</p> <p>Adițional, autorul a decis ca Parlamentul, în baza raportului comisiilor parlamentare, prin adoptarea unei hotărâri a Parlamentului, să se ia act de apariția unor situații specifice ce determină încetarea, revocarea sau suspendarea mandatului directorului Centrului.</p> <p>Suplimentar, autorul a luat în calcul păstrarea în proiectul de lege revizuit a art. 15 alin. (2), prin care „Comisiile parlamentare supraveghează și verifică respectarea de către Centru a prevederilor actelor normative care reglementează activitatea Centrului, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în acțiunile de identificare, prevenire și combatere a dezinformării, neadmiterea angajării politice a Centrului și evaluează eficiența activității Centrului.”, având în vedere că aceasta este o funcție conferită Parlamentului prin propriul Regulament și cadrul normativ aferent statutului deputatului în Parlament.</p>
<p>Articolul 15. Coordonarea activității Centrului <i>(1) Activitatea Centrului este coordonată de Președintele Republicii Moldova.</i> <i>(2) Rolul de coordonare al Președintelui Republicii Moldova presupune:</i> <i>a) inițierea procesului de elaborare a programului de comunicare strategică la nivel național;</i> <i>b) aprobarea proiectului programului de comunicare strategică la nivel național;</i> <i>c) monitorizarea implementării programului de comunicare strategică la nivel național.</i></p>	<p>Articolul respectiv a fost exclus. S-a decis excluderea prevederilor articolului 15 din proiect, deoarece prevederile referitoare la elaborarea programului de comunicare strategică la nivel național au fost suplimentar examinate în conformitate cu alineatele (3) și (5) ale Legii nr. 100/2017 și s-a decis excluderea acestora din lipsa unor alternative viabile.</p>

<p>Propuneri: Art. 15, mai degrabă, ar trebui să fie denumit "Supravegherea activității Centrului". Coordonarea, la modul logic, trebuie să revină Directorului, de rând ce este desemnat să facă acest lucru și care poate fi demis, dacă nu coordonează corespunzător activitatea Centrului. Dacă Centrul este coordonat de Președintele țării, lui ar trebui să-i revină și responsabilitatea pentru modul în care este coordonat lucrul, nu Directorului. Monitorizarea implementării programului nu este scop în sine și, deci, art. 15 ar trebui să prevadă ce se întâmplă, dacă rezultatele monitorizării sunt alarmante.</p>	<p>Articolul 14. Evaluarea performanțelor profesionale ale directorului Centrului</p> <p><i>(1) În scopul aprecierii activității și a corespunderii cu funcția deținută, performanțele directorului Centrului se evaluează de Colegiul Centrului.</i></p> <p><i>(2) Evaluarea performanțelor directorului Centrului se inițiază la sesizarea Președintelui Republicii Moldova.</i></p> <p><i>(3) Activitatea directorului Centrului este evaluată în baza gradului de implementare a misiunii, obiectivelor și acțiunilor stabilite în Planul de activitate al Centrului.</i></p> <p><i>(4) La evaluare se vor lua în considerare rapoartele de evaluare a eficienței activității Centrului efectuate de comisiile permanente de profil ale Parlamentului.</i></p> <p>Propuneri:</p> <p>Art. 14 este descurajant pentru performanțe și favorabil pentru a trasa obiective ușor de atins. Posibil, rapoartele trimestriale/anuale dezbătute și făcute publice, ar fi mai indicate. În plus, nu ocolește un potențial risc de răfuială.</p> <p>Dacă rămâne art. 14, el ar trebui să clarifice, cel puțin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cu ce periodicitate este evaluată performanța - dacă rezultatele evaluării sunt făcute publice
	<p>Prevederile privind evaluarea au fost excluse.</p> <p>Autorul, reevaluând raporturile ierarhice, a luat în considerare introducerea în proiectul revizuit a unui mandat pentru directorul Centrului, care poate fi încheiat doar în următoarele situații: expirarea termenului pentru care a fost numit; demisia la inițiativa proprie; o sentință definitivă de condamnare sau pierderea dreptului de a ocupa o funcție publică sau o funcție de demnitate publică prin hotărâre judecătorească definitivă; alegerea într-o funcție electivă; decesul; revocarea.</p>

<p>- ce prevalează în evaluare: implementarea Planului sau opinia comisiilor parlamentare</p> <p>- de ce inițierea evaluării este prerogativa exclusivă a sesizării Președintelui RM.</p>	
<p>Articolul 13. Condiții pentru a candida la funcția de director al Centrului</p> <p><i>Poate candida la funcția de director persoana care îndeplinește cumulativ următoarele condiții:</i></p> <p><i>a) deține cetățenia Republicii Moldova;</i></p> <p><i>b) deține diplomă de licență sau echivalentă cu aceasta și are experiență de cel puțin 5 ani în unul dintre domeniile: comunicării publice, al securității și apărării, administrației publice centrale, relațiilor internaționale, evaluării și managementului de risc;</i></p> <p><i>c) cunoaște prevederile legislației naționale și ale Uniunii Europene, precum și bunele practici internaționale în domeniul comunicării publice sau în domeniile conexe;</i></p> <p><i>d) cunoaște limba română și cel puțin o limbă de circulație internațională la nivel B2;</i></p> <p><i>e) nu are calitatea de membru de partid și/sau de afiliat politic și nu a deținut astfel de funcții în ultimul an;</i></p> <p><i>f) are o reputație profesională ireproșabilă;</i></p> <p>Propuneri:</p> <p>1. Art. 13, lit. f): ar fi bine de prevăzut mecanismul de dovadă a reputației.</p> <p>2. Art. 13, lut. b): lista domeniilor trebuie lărgită, pentru a nu omite din ea domenii relevante, precum, de ex.: relații publice; managementul instituțional, în care ar intra și eventuali candidați cu experiență în gestionarea autorităților publice autonome; jurnalism; IT; inginerie și administrare a rețelilor de comunicații, inclusiv digitale etc.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Propunerea cu referire la mecanismul de dovadă a reputației nu se acceptă, având în vedere existența și aplicarea conform legislației a instrumentelor respective. În acest sens, nu este necesară menționarea suplimentară a modalităților de implementare a acestui mecanism în proiectul lege.</p> <p>Totodată, domeniile stabilite la art. 11 din proiect, au fost extinse în versiunea revizuită a proiectului, pentru a include domeniul <i>științelor sociale, tehnologiilor informaționale și alte domenii conexe.</i></p>

<p>Articolul 11. Colegiul Centrului</p> <p>(1) Pentru îndeplinirea atribuțiilor ce revin Centrului, în cadrul acestuia se constituie și funcționează un Colegiu.</p> <p>(2) Colegiul Centrului este compus din 11 membri, în a cărui componentă intră directorul, directorul adjuncți, persoane cu funcții de conducere din cadrul Centrului, un reprezentant desemnat de Președintele Republicii Moldova, un reprezentant desemnat de Parlament, un reprezentant desemnat de Guvern și 3 reprezentanți ai societății civile, selectați de către Centrul Componenta Colegiului se aprobă prin decret al Președintelui Republicii Moldova, la propunerea directorului Centrului.</p> <p>(3) Colegiul examinează în ședințele sale chestiuni privind organizarea activității Centrului în vederea promovării poliției în domeniul de activitate gestionat, soluționării problemelor stringente și evaluării profesionale a conducerii Centrului. Colegiul aprobă planurile de activitate și obiectivele Centrului.</p> <p>(4) Ședința Colegiului este deliberativă dacă la ea participă cel puțin 2/3 din membrii acestuia.</p> <p>(5) Deciziile Colegiului se adoptă cu votul majorității membrilor acestuia. Deciziile se înregistrează și se fac publice prin ordin al directorului Centrului.</p> <p>(6) În activitatea sa, Colegiul se conduce de regulamentul propriu, aprobat prin ordin al directorului.</p> <p>Propuneri: Art. 11 necesită completare, ca să fie clar, cel puțin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ce statut are Colegiul - ce atribuții au membrii colegiului și ce normă de muncă (în afară de cei din oficiu) - pe ce durată au mandat - cum pot fi demși - cum sunt desemnați noi membri 	<p>Se acceptă.</p> <p>Prevederile proiectului au fost modificate și completate suplimentar pe partea ce ține de componența și funcțiile Colegiului.</p> <p>În primul rând, s-a decis excluderea membrilor desemnați de către Centrul și selectarea reprezentanților societății civile de către Centrul în componența Colegiului.</p> <p>Suplimentar, s-a decis majorarea reprezentativității Centrului. În acest sens, s-a stabilit ca să fie în cadrul Centrului câte un reprezentant desemnat de către Președintele Republicii Moldova, Parlament, Cancelaria de Stat, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Consiliului Audiovizualului, Serviciului de Informații și Securitate și doi reprezentanți din rândul societății civile selectați de către comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media prin concurs și confirmați de Parlament.</p> <p>Adițional, a fost stabilit termenul mandatului ocupat de către membri, condițiile de selectare, precum și remunerarea acestora.</p>
--	---

	<p>b) să ofere informații publicului larg despre activitatea sa și să asigure transparența propriei activități;</p> <p>Propuneri:</p> <p>1. Lit. a): reapare noțiunea ”autorități și instituții” – deci, trebuie peste tot de unificat.</p> <p>2. Lit. b): este suficient să prevadă asigurarea transparenței propriei activități – asta și înseamnă să ofere informații publicului despre activitatea sa.</p>	
	<p>Articolul 8. Drepturile Centrului</p> <p><i>În vederea realizării atribuțiilor sale, Centrul are dreptul:</i></p> <p>a) să înainteze autorităților propuneri privind elaborarea și modificarea cadrului normativ și să emită recomandări în conformitate cu atribuțiile conferite;</p> <p>c) să facă schimb și să primească informațiile necesare de la autoritățile publice pentru realizarea atribuțiilor sale;</p> <p>d) să încheie acorduri de cooperare cu instituții și organizații naționale și internaționale, în vederea atragerii expertizei și asistenței externe necesare pentru realizarea atribuțiilor și asigurarea funcționalității Centrului;</p> <p>e) să colaboreze și să semneze acorduri de cooperare cu companii internaționale care dețin rețele de socializare, platforme media sau de distribuire de conținut;</p> <p>g) să beneficieze de servicii de consultanță, de studii și asistență de specialitate din țară și/sau din străinătate și să beneficieze de programe de formare și perfecționare profesională pentru personalul său;</p> <p>h) să instituie grupuri de lucru, cu implicarea reprezentanților instituțiilor de stat, organizațiilor societății civile, mediului academic și altor experți, pentru coordonarea activităților ce vizează asigurarea comunicării strategice și identificarea, prevenirea și combaterea dezinformării;</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Au fost efectuate modificările necesare, cu excepția punctului i) din articolul 8, deoarece autorul consideră că acesta nu aduce îmbunătățiri proiectului de lege.</p>

	<p><i>i) să participe și să organizeze instruiți, conferințe, seminare sau alte activități conforme atribuțiilor funcționale, atât în țară, cât și peste hotare;</i></p> <p>Propuneri:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lit. a): amintește doar de "autorități", iar în articolul anterior – "autorități și instituții" – trebuie unificate noțiunile/sintagmele. 2. Lit. c): "să facă schimb" înseamnă să ofere și să primească. Deci, de redactat. 3. Lit. d): după cuvântul "asistenței" să fie adăugat "interne și". 4. Lit. e): după cuvântul "compani" să fie adăugat "naționale și". 5. Lit. h): implicarea reprezentanților mediului academic ar fi necesară, la modul logic, în primul rând, pentru cercetări de profil, dar tocmai acestea lipsesc în vedere. <p>Lit. i): trebuie divizată în două: să participe la instruiți; să organizeze instruiți.</p>	
<p>Articolul 7. Atribuțiile Centrului</p> <p><i>Pentru îndeplinirea funcțiilor stabilite, Centrul exercită următoarele atribuții:</i></p> <p><i>c) creează platforme de interacțiune dintre instituțiile statului și organizațiile societății civile, instituțiile media și jurnaliști, în procesul de identificare, prevenire și combatere a dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale;</i></p> <p><i>d) elaborează și pune în practică mecanisme de monitorizare a spațiului informațional public în scopul identificării și contracțării dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale;</i></p> <p><i>e) emite recomandări privind contracararea și înlăturarea cauzelor și condițiilor care contribuie la crearea sau răspândirea</i></p>	<p>Au fost revizuite atribuțiile Centrului.</p>	

	<p>dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale;</p> <p>f) organizează și promovează acțiuni de instruire și educaționale cu privire la comunicarea strategică și de creștere a gradului de conștientizare a amenințărilor pe care le reprezintă dezinformarea;</p> <p>g) contribuie la punerea în aplicare a politicilor în domeniul asigurării securității spațiului informațional, în special care vizează dezvoltarea capacităților de comunicare strategică a autorităților și instituțiilor statului și măsurile de identificare, prevenire și combatere a dezinformării și reducere a vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor la adresa securității spațiului informațional;</p> <p>h) emite recomandări autorităților și instituțiilor statului în vederea perfecționării practicilor și cadrului normativ aferent transparenței în procesul decizional și asigurarea accesului la informații.</p> <p>Propuneri:</p> <p>1. Lit. c) și d): din sintagma "acțiunilor coordonate" să fie omis cuvântul "coordonate".</p> <p>2. Lit. f): în loc de "cu privire la" să fie "în materie de".</p> <p>3. Lit. g): apare noțiunea "spațiu informațional". Dacă e diferit de spațiul informațional public, trebuie definită ori utilizată peste tot aceeași noțiune.</p> <p>4. Lit. h): este utilizată sintagma "autoritățile și instituțiile statului" care ar trebui să fie utilizată peste tot în text, unde e cazul; atribuția de a recomanda perfecționarea cadrului normativ aferent transparenței și accesului la informație, se pare, este una străină. O atribuție a Centrului ar fi implementarea bunelor practici de asigurare a transparenței proprii activități.</p>
--	--

	<p>Articolul 6. Funcțiile Centrului <i>În vederea realizării misiunii sale, Centrul are următoarele funcții de bază:</i></p> <p>a) dezvoltarea mecanismelor de identificare, evaluare, prevenire și combatere a dezinformării, inclusiv a știrilor false, a informațiilor greșite și a malinformării, a acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale, și de sporire a capacităților de comunicare strategică a autorităților și instituțiilor statului în vederea combaterii acestora;</p> <p>c) evaluarea comprehensivă a spațiului informațional public, asigurarea schimbului de informații cu autoritățile și instituțiile relevante ale statului, precum și aducerea la cunoștință publicului larg a informațiilor ce constituie dezinformare, în limitele stabilite de cadrul normativ;</p> <p>e) dezvoltarea bunelor practici în domeniul transparenței și în asigurarea accesului la informații.</p> <p>Propuneri:</p> <p>1. Lit. a): sintagma "știrilor false" să fie înlocuită cu cuvântul "falsurilor"; cuvântul "coordonate" să fie omis.</p> <p>2. Lit. c): dacă este utilizată noțiunea "spațiul informațional public", ea trebuie definită în art.3.;</p> <p>3. Sintagma "precum și aducerea la cunoștință publicului larg a informațiilor ce constituie dezinformare", practic, face din Centru complice la răspândirea dezinformării. Este necesară o redactare, gen: precum și demascarea publică a informațiilor ce constituie dezinformare, cu argumentele și explicațiile de rigoare". -- fără "în limitele stabilite de cadrul normativ".</p> <p>4. Lit. e): dacă "domeniul transparenței și asigurarea accesului la informații" se referă la Centru și nu în general, atunci așa și trebuie să fie prevăzut.</p>	<p>Au fost revizuite funcțiile Centrului. Autorul a luat în considerare o schimbare a paradigmei, cu accent pe rolul proactiv al Centrului, prin desfășurarea activităților de comunicare strategică. În ceea ce privește identificarea, prevenirea și combaterea, autorul a optat pentru utilizarea termenilor precum "dezinformare" și "acțiuni străine de manipulare a informațiilor și ingerințe străine".</p>
--	---	--

<p>Capitolul II MISIUNEA, ATRIBUȚIILE, DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE CENTRULUI</p> <p>Articolul 5. Misiunea Centrului</p> <p><i>(1) Centrul are misiunea de a consolida eforturile interinstituționale în lupta împotriva dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale.</i></p> <p><i>(2) Centrul își desfășoară activitatea prin:</i></p> <p><i>c) verificarea veridicității faptelor și transmiterea informațiilor veridice către publicul larg și asigurarea unui dialog constant cu cetățenii, precum și colaborarea cu toate instituțiile statului în vederea promovării intereselor naționale și creșterii rezistenței societății noastre în fața dezinformării.</i></p> <p><i>(3) Ministerele, autoritățile administrative centrale și structurile organizaționale din sfera lor de competență și instituțiile publice din subordinea Guvernului, în măsura în care nu contravin dispozițiilor legilor speciale care reglementează activitatea autorităților respective, vor oferi Centrului sprijinul necesar pentru exercitarea atribuțiilor sale stabilite în conformitate cu prezenta lege și alte acte normative.</i></p> <p>Propuneri:</p> <p>1. În denumirea Capitolului II, după cuvântul "Misiunea" să fie introdus cuvântul "funcțiile", ca să nu fie neglijat art. 6.</p> <p>2. Art. 5. ar trebui să se refere doar la misiunea Centrului, formulată cu exactitate. În acest sens, art. 5. ar urma să conțină un singur alineat și ar fi suficient, dat fiind că alin. (2) și (3) nu vizează în mod direct misiunea Centrului și fie pot fi eliminate, fie – trecute în articole potrivite.</p> <p>Misiunea ar putea și ar trebui să vizeze constituirea și dezvoltarea unui model de comunicare strategică la nivel național care să contribuie la fortificarea coeziunii sociale prin diminuarea și/sau</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Autorul a luat în considerare o schimbare a paradigmei, cu accent pe rolul proactiv al Centrului, prin desfășurarea activităților de comunicare strategică. În ceea ce privește identificarea, prevenirea și combaterea, autorul a optat pentru utilizarea termenilor precum "dezinformare" și "acțiuni străine de manipulare a informațiilor și ingerințe străine".</p> <p>Cu referire la alin. (3) din art.5 din proiect, au fost operate modificările de rigoare în proiectul de lege revizuit.</p>
---	---

	<p>înlăturarea factorilor perturbatori interni și externi ce o influențează, utilizând instrumentele specifice de care dispune. În toate situațiile să se renunțe la sintagma "acțiuni coordonate"; dat fiind că atare acțiuni trebuie mai întâi stabilite/demonstrate și apoi contraracate, fapt ce poate tergiversa intervenția Centrului; că Centrul ar trebui să reacționeze și la acțiuni nu neapărat coordonate, dar periculoase.</p> <p>3. Alin. (3) utilizează sintagmele "autoritățile administrative centrale și structurile organizaționale din sfera lor de competență" și "instituțiile publice din subordinea Guvernului". De observat, că autoritățile publice autonome nu intră nici în rândul "autorităților administrative centrale", nici în "instituțiile publice din subordinea Guvernului". Limbajul legii trebuie să fie exact. Oricum, alin. (2) și (3) în acest articol sunt corp alogen.</p>	
<p>Articolul 4. Principiile de activitate ale Centrului</p> <p><i>Centrul se constituie și își desfășoară activitatea în baza următoarelor principii:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) legalitate; b) independență; c) imparțialitate; d) transparență; e) respectare a drepturilor și libertăților omului; f) neutralitate politică. <p>Propuneri:</p> <p>Din art. 4 să fie omise cuvintele "se constituie și". Conținutul articolului trebuie să corespundă exact titlului lui și să nu-l depășească. În fond, un alineat separat vizând constituirea Centrului ar putea să-și găsească locul în art. 1. Logica lucrurilor spune că un Centru mai întâi este constituit, apoi acestuia i se atribuie un anumit statut etc. În plus, un Centru nu poate să se constituie în baza respectării drepturilor omului, or, așa scrie în art. 4.</p>		<p>Articolul respectiv a fost exclus.</p> <p>Art. 4 a fost exclus, având în vedere lipsa valorii adăugate a acestuia pentru realizarea atribuțiilor funcționale ale Centrului.</p>

<p>Articolul 3. Noțiuni <i>În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni semnifică:</i> comunicare strategică – proces planificat de informare a publicului prin intermediul mesajelor clare, complete și obiective, care se bazează pe fapte și informații veridice, utilizând mijloace de comunicare oficiale, în vederea creșterii nivelului de conștientizare și înțelegere a subiectelor relevante de interes public; capacități de comunicare strategică – resursele umane, tehnologice și organizaționale dezvoltate și utilizate pentru a implementa eficient campanii de comunicare strategică în diferite contexte și mijloace de comunicare; dezinformare – răspândire intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului; falsuris (fake) – o tehnică de dezinformare care constă dintr-o relatare jurnalistică ce prezintă informații false sau un amestec de informații false și adevărate create și diseminate cu scopul de a dăuna sau a aduce prejudicii; informare greșită (misinformation) – răspândirea neintenționată a unor informații false, inexacte sau înșelătoare, fără a cunoaște că informația este falsă și fără intenția de a provoca daune sau prejudicii; malinformare (malinformation) – răspândirea în mod intenționat a unor informații care pornesc de la realitate despre o persoană, un lucru, un fapt sau un eveniment cu intenția explicită de a provoca rău sau ignorând faptul că aceasta ar putea produce rău, precum discursul care incită la ură sau violență; verificarea veridității faptelor (fact-checking) – proces care urmărește să verifice faptele din spatele unei informații pentru a promova adevărul și corectitudinea prezentării informației;</p>	<p>Se acceptă parțial. Compartimentul respectiv a fost revizuit. Autorul are în vedere stabilirea unui număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>
--	--

	<p>mijloace de comunicare – instrumente și tehnologii utilizate pentru transmiterea și primirea mesajelor între emițători și receptori informațiilor, incluzând canalele de comunicare tradiționale, precum și canalele digitale, care permit interacțiunea și schimbul de informații într-un mod eficient și accesibil;</p> <p>propagandă – acțiune intenționată și sistematică de influențare a opiniei publice prin manipularea și falsificarea informațiilor, în vederea promovării unor idei, credințe, interese sau agende specifice.</p> <p>Propuneri:</p> <p>Observație generală: dacă legea vizează Centrul de apărare informațională și combatere a propagandei, logic ar fi fost ca, cel puțin, noțiunea ”apărare informațională” să fie definită. E un argument în plus ca legea să aibă alt titlu.</p> <p>- comunicare strategică: sintagma ”utilizând mijloace de comunicare oficiale” să fie înlocuită cu ”utilizând canale oficiale de comunicare”. Ce înseamnă canale oficiale se știe, iar ”mijloace oficiale de comunicare” – nu. Dacă rămâne sintagma, ea trebuie definită.</p> <p><i>Finalul definiției</i> – ”în vederea creșterii nivelului de conștientizare și înțelegere a subiectelor relevante de interes public” semnifică niște scopuri răzlețe și, oarecum, minore ale comunicării strategice – să înțeleagă subiectele relevante din mesajele comunicate.</p> <p><i>Finalul să fie înlocuit</i> cu ”în vederea fortificării coeziunii sociale” sau ”pentru a contribui la coeziunea socială”. Un atare scop este unul major și comunicarea strategică ar trebui să-l urmărească.</p> <p>- capacități de comunicare strategică: să fie excluse cuvântul ”eficient” și sintagma ”în diferite contexte și mijloace de comunicare”. Capacitățile de comunicare strategică rămân</p>
--	--

	<p>aceleași, chiar dacă preconizatele campanii de comunicare nu vor fi eficiente. Ele nu depind și nu trebuie să fie condiționate de eficiența sau ineficiența campaniilor de comunicare. "Contexte" și "mijloace de comunicare" fac parte din rânduri semantice diferite și, deci, nu trebuie enumerate împreună.</p> <p>- dezinformare: este preluată definiția din Codul serviciilor media audiovizuale, dar e o definiție defectuoasă și care nu funcționează. Definiția să fie înlocuită cu următoarea: "răspândire a informațiilor ce afectează securitatea spațiului informațional public" sau "răspândire a informațiilor care, în urma verificării, se dovedesc a fi false, create pentru a dăuna securității statului și instituțiilor acestuia".</p> <p>- falsuris (fake): din definiție să fie înlocuit cuvântul "jurnalistică" cu "publică". Definiția nu trebuie să ducă la gândul că falsuri sunt doar comunicările jurnalistice; că doar comunicările jurnalistice pot dăuna și că doar comunicările jurnalistice trebuie "vânate". Ar fi o înțelegere profund eronată.</p> <p>- informare greșită (misinformation): după cuvântul "înșelătoare" să fie adăugate cuvintele "care pot provoca daune sau prejudicii" și mai departe – după text. Completarea definiției exclude tipurile de informații false, inexacte sau înșelătoare, care sunt inofensive și, deci, nu intră în preocuparea cuiva de a le contracara.</p> <p>- malinformare (malinformation): definiția să fie: "răspândirea în mod intenționat a unor informații care pornesc de la realitate despre o persoană, un lucru, un fapt, un eveniment, o organizație sau o țară cu intenția explicită de a provoca un prejudiciu real sau ignorând faptul că aceasta ar putea provoca un prejudiciu real". Astfel, definiția devine mai cuprinzătoare. De exemplu, malinformarea poate viza, de exemplu, o întreprindere sau un partid politic, iar prejudiciul real ar putea fi falimentarea întreprinderii sau pierderea alegerilor de către partid. Dacă din definiție ar lipsi cuvântul "organizație", atunci întreprinderea și</p>
--	--

	<p><i>partidul supuse malinformării nu intră "sub incidența" definiției. Nu-i clar de ce în definiție figurează doar discursul de ură și violență, dacă legislația interzice expres răspândirea unui șir întreg de conținuturi.</i></p> <p><i>- mijloace de comunicare: definiția să fie: "instrumente și tehnologii utilizate pentru schimb de informații între emițători și receptori". Atare definiție cuprinde toate instrumentele și tehnologiile fără a fi necesară precizarea canalelor tradiționale și digitale. Sintagma "schimb de informații între emițători și receptori" semnifică transmiterea informației de la emițător la receptor și viceversa, astfel că economisește cuvinte. Cuvintele "eficient și accesibil" sunt de prisos. Mai ales, eficiența schimbului de informații depinde în cea mai mare parte de emițător/receptor și mai puțin de mijloace de comunicare. La o adică, dacă interacțiunea și schimbul de informații sunt ineficiente, mijloacele de comunicare nu încetează să fie mijloace de comunicare.</i></p> <p><i>- propagandă: fie să se renunțe la definiție, fie definiția să se refere la o noțiune mult mai îngustă și concretă, cum ar fi, de exemplu, "propaganda războiului de agresiune" ori "propaganda violenței excesive". Dacă rămâne definiția, dar ea-i vădit deficitară, ar mai urma să fie definită și noțiunea de "manipulare" a informațiilor, ceea ce, de asemenea, este extrem de problematic. Definiția, așa cum este propusă este dificil de înțeles. Bunăoară, sintagma "acțiune sistematică" presupune că trebuie să așteptăm până o acțiune devine sistematică și doar apoi să răspundem. Iar sintagma "în vederea promovării unor idei, credințe, interese sau agende specifice" în niciun fel nu indică oșilitate care ar necesita combatere/contracurare. În categoria "specifice" poate intra orice, inclusiv idei sau interese absolut inofensive pentru securitatea statului.</i></p>
--	---

<p>Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE</p> <p>Art.I – Articolul 1. Statutul Centrului Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei - Patriot</p> <p>Propuneri:</p> <p>Comentarii de ordin general:</p> <p>Au fost urmărite câteva modele de acest fel. Primul ar fi centrele de comunicare strategică. De exemplu în Cehia este Centrul de luptă împotriva terorismului și amenințările hibride. E vorba de o subdiviziune creată în cadrul MAI. Are statut de autoritate publică. În esență se ocupă cu analiza și monitorizarea spațiului informațional în ce privește campaniile de terorism, radicalizare etc. și apără o valoare socială foarte clară – securitatea statului. Deci e vorba de amenințări mai grave, mai serioase, depășind cumva competențele unui centru de comunicare strategică așa cum a fost gândit inițial în RM.</p> <p>Este discutabilă legalitatea înființării acestui centru pe lângă Președinția RM, în condiții de normalitate. Totuși, este conștientizat aspectul legat de oportunitatea creării centrului anume în acest mod, având în vedere gravitatea amenințărilor la adresa securității naționale.</p> <p>Fără să existe un consens general în rândul membrilor Grupului de lucru, unii experți semnalează lipsa unor garanții pentru independența acestui centru, inclusiv lipsa inamovibilității conducerii. Pe de altă parte, alți experți nu văd nimic grav în faptul subordonării centrului Președintelui în calitate de garant al suveranității, independenței etc.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>A fost modificată denumirea Centrului în „Centrul de Comunicare Strategică și de Combateră a Dezinformării”.</p> <p>Totodată, de menționat că Centrul are statut de autoritate autonomă.</p>
<p>LEGE privind Centrul Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei - Patriot și modificarea unor acte normative</p> <p><i>Parlamentul adoptă prezenta lege organică.</i></p> <p><i>Prezenta lege stabilește statutul, cadrul juridic, principiile, misiunea, atribuțiile, drepturile, obligațiile, modul de organizare</i></p>	<p>Se acceptă.</p> <p>A fost modificată denumirea Centrului în „Centrul de Comunicare Strategică și de Combateră a Dezinformării”.</p>

	<p>și finanțare a Centrului Național de Apărare Informațională și Combatere a Propagandei – Patriot.</p> <p>Propuneri:</p> <p>Titlul să fie: "Legea privind Centrul Național de Comunicare Strategică".</p> <p>Titlul proiectului îngustează drastic sfera de operare a unui Stratcom și o limitează la "apărare și combatere".</p> <p>"Apărare", pentru că este utilizat foarte des în context militar, aruncă o umbră de caracter militar și asupra Centrului, deși în realitate acesta nu-și propune să fie unul nici militar, nici paramilitar.</p> <p>În războiul informațional apărarea nu este cea mai indicată metodă. Apărarea presupune în mod iminent o reacție întârziată la un atac. Chiar dacă reacția-i imediată, oricum e-n urma atacului.</p> <p>Titlul sugerează că Centrul este funcțional cât este necesară apărarea informațională și combaterea propagandei. Ce se întâmplă, însă, când și atacurile informaționale, și propaganda dispar? Un Stratcom este necesar și-n vreme de "pace informațională".</p> <p>Centrul să nu aibă denumirea "Patriot". Cuvântul nu are nicio vină, dar dacă Centrul eșuează, faptul va compromite semnificația cuvântului. În RM avem experiența compromiterii mai multor cuvinte și sintagme înălțătoare – de la "principii și valori" și "fapte, nu vorbe" și până la "istoria de succes". De ce să călcăm repetat pe greblă?! De ce să ne jucăm cu cuvintele?! Nevinovatele cuvinte, prin oameni, pot aduce mari prejudicii. Și, dacă este propus "Patriot", întotdeauna apar întrebări: dar de ce nu "Miorița" sau "Baciul", sau "Decebal", sau altcumva?</p> <p>Acum, în rândurile oamenilor înțregi la minte din Rusia, cuvântul "patriot" a căpătat o semnificație profund peiorativă, dat fiind că V.Putin a împărțit oamenii în patrioți – cei care merg de bună voie</p>
--	---

Asociația Obștească „Amnesty international Moldova”	la război în Ucraina, și ne patrioți – cei care fie se eschivează, fie părăsesc țara. Cineva ar putea face paralele... Altfel spus, nu găsim îndreptățiri pentru a denumi legea, în general, și pentru a o boteza ”Patriot”, în particular.	
	<p>De ordin general:</p> <p>1. Suprapunere de atribuții. Se constată o suprapunere de atribuții ale Centrului cu atribuțiile conferite Consiliului Audiovizualului și a Serviciului de Informații și Securitate. Din Nota Informativă se poate deduce că unicul domeniu care nu cade sub incidența atribuțiilor Consiliului Audiovizualului și a Serviciului de Informații și Securitate este mediul online, în special doar prin prisma atribuțiilor care nu țin de identificarea și contracararea riscurilor la adresa securității naționale. Prin urmare, luând în considerație domeniul îngust care se intenționează a reglementa prin instituirea unei entități absolut noi, apare întrebarea dacă nu ar fi mai oportun de a conferi atribuții instituțiilor deja abilitate de a reglementa mediul online în scopul asigurării securității informaționale.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Obiectul acestei legi îl constituie coordonarea eforturilor interinstituționale, în condițiile în care rolul coordonării interinstituționale în asigurarea securității informaționale prin comunicare strategică (fiind considerat instrument optimal non-punitiv de luptă împotriva „dezinformării” și „propagandei”) este absent la nivel de sistem.</p> <p>Comunicarea strategică are la bază două componente esențiale: măsuri reactive – detecție și contracarare; măsuri proactive – comunicare strategică la nivel național / campanii de informare integrate în obiective strategice de informare.</p> <p>Instituțiile menționate prin prisma oportunității extinderii competențelor acestora, cu scopul de a acoperi vulnerabilitatea anunțată (mediul online), nu vor putea asigura coordonarea națională a eforturilor de comunicare strategică. Acestea sunt axate pe domenii înguste de asigurare a protecției spațiului informațional, decurgând din logica creării instituțiilor respective și a competențelor funcționale care le sunt atribuite (mecanisme punitive).</p> <p>Totodată, autorul notează că pentru a gestiona corect potențialele suprapuneri de atribuții între autorități și instituții cu domenii similare de activitate, majoritatea aspectelor vor fi abordate în cadrul unor metodologii care vor fi elaborate și agreate de Centru împreună cu alte autorități și instituții responsabile de securitatea spațiului informațional.</p>

	<p>De ordin general:</p> <p>Neclarități și prevederi ambigue care lasă loc de interpretări și prezintă risc de abuzuri.</p> <p>1. Articolele 5, 6 și 7 care prevăd misiunea, funcțiile și atribuțiile Centrului sunt prescise în termeni foarte generali și ambigui. Spre exemplu, Proiectul prevede că Centrul va avea funcția de a dezvolta "mecanisme de identificare, evaluare, prevenire și combatere" a informațiilor care pot periclită realizarea intereselor naționale. Totodată, Proiectul eșuează în a prevedea o explicație clară despre esența acestor mecanisme, constituirea, modul lor de funcționare și impactul concret pe care le vor avea asupra persoanelor. Spre exemplu, Proiectul nu explică dacă Centrul va supune aceluiași reglementări toate persoanele, și de drept public și de drept privat, fără a face o diferență dintre acestea, sau dacă unii subiecți vor fi reglementați în mod special (cu titlu de exemplu, jurnaliști, care au aportul nemijlocit la diseminarea informațiilor, acțiunile cărora au un impact sporit asupra societății, în comparație cu alte persoane). În același timp, Proiectul nu face claritate privind existența (sau nu) a posibilității de a sesiza Centrul cu privire la situații ce aduc atingere securității informaționale, și respectiv, posibilitatea subiecților de a depune plângeri la Centrul contra terțelor părți în privința încălcării drepturilor acestora. În aceeași ordine de idei, prin utilizarea prevederilor ambigue cu privire la mecanismele Centrului, nu este clar dacă acesta va avea posibilitatea de a sancționa persoanele care aduc atingere securității informaționale.</p> <p>2. Articolul 17 alin. (1) lit. b) prevede că Directorul Centrului "este responsabil pentru îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor Centrului". În contextul în care atribuțiile sunt formulate într-un mod general și ambigui, nu este clar care ar fi "modul corespunzător" în care Directorul Centrului ar trebui să asigure realizarea atribuțiilor Centrului. Mutatis mutandis, în</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>În vederea implementării prevederilor cu referire la „elaborarea unor mecanisme de identificare, evaluare, prevenire și combatere a informațiilor care pot pune în pericol realizarea intereselor naționale”, Centrul urmează de a să asigure elaborarea de orientări/instrucțiuni/reglementări metodologice pentru interpretare unică a fenomenelor legate de comunicarea strategică; proceduri de identificare, prevenire și combatere a informațiilor rău intenționate; proceduri de coordonare interinstituțională a eforturilor de comunicare strategică; proceduri de raportare a incidentelor legate de apariția și răspândirea informațiilor rău intenționate; metodologii de elaborare a mesajelor, monitorizare și evaluare a eficienței mesajelor etc. În același timp, aceasta implică implementarea unor software-uri de inteligență open source.</p> <p>Cu referire la art. 12, alin. (2), se înțelege că ordinele și dispozițiile vor fi acte administrative, care vor avea efect exclusiv asupra activității interne a Centrului, având în vedere că art. 5-7, precum și alte prevederi din cadrul proiectului nu prevăd norme care ar afecta alte părți interesate, cu excepția programului național de comunicare strategică.</p> <p>Cu referire la art. 13 lit. e), a fost modificat, proiectul prevede că candidatul nu poate ocupa funcții de conducere în cadrul unui partid politic.</p> <p>Cu referire la patriotism, au fost operate modificările necesare în vederea excluderii textului respectiv din proiectul de act normativ.</p>
--	---	--

<p>virtutea art. 17 alin. (2), nu este clar ce fel de ordine și dispoziții ar putea emite directorul pentru realizarea acestor atribuții. Totodată, în ce privește condițiile pentru a candida la funcția de director al Centrului, considerăm condiția de la art. 13 lit. e), care impune interdicția de "a avea calitatea de membru de partid și/ sau de afiliat politic și nu a deține astfel de funcții în ultimul an" ca fiind ineficientă, întrucât această perioadă de timp este cel mai probabil insuficientă pentru a rupe legăturile politice pe care le are candidatul/-ta. Nu în ultimul rând, la art. 5 alin. (2) lit. a), Proiectul prevede că Centrul își desfășoară activitatea prin "promovarea dezideratelor de coeziune socială, patriotism, integrare europeană și pace interetnică." Astfel, considerăm că criteriul de patriotism este unul pur subiectiv, interpretabil, care supune riscului persoanelor care au viziuni politice diferite față de cele propagate de către clasa politică de la guvernare într-un timp sau altul, de a fi considerat drept persoană care aduce atingere securității informaționale, cu aplicarea potențialelor sancțiuni.</p>	<p>Adițional, de menționat că autorul a efectuat o schimbare a paradigmei, cu accent pe rolul proactiv al Centrului, prin desfășurarea activităților de comunicare strategică.</p>
<p>De ordin general:</p> <p>Neajunsurile evidențiate la punctul 2 periclitează "claritatea legii", aceasta fiind o condiție obligatorie pentru ca intervenția autorităților în dreptul la liberă exprimare să fie justificată.</p> <p>În cauza NIT S.R.L. vs. Republica Moldova, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO/ Curtea) reiterează că expresia „prevăzută de lege” în al doilea paragraf al articolului 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) nu numai că impune ca măsura atacată să aibă un temei juridic în dreptul național, dar se referă și la calitatea legii în cauză, care ar trebui să fie accesibilă persoanei și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. În ceea ce privește cerința previzibilității, Curtea a susținut în repetate rânduri că o normă nu poate fi considerată o „lege” în sensul articolului 10 § 2 decât dacă</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Au fost operate modificări în scopul excluderii și sau completării prevederilor ambigue.</p> <p>Adițional, de menționat că acțiunile de identificare, prevenire și combatere a „acțiunilor coordonate” ar impune examinarea tuturor tipurilor de informații din spațiul public, indiferent de canalele prin care sunt transmise (spațiul virtual), în limita instrumentelor OSINT, cu accent pe identificarea și combaterea acțiunilor/activităților coordonate, care prezintă semne sau reprezintă „informații ostile externe”, al căror scop este de a prejudicia interesele naționale, și sub nici o formă identificarea și combaterea formelor de manifestare a libertății de exprimare în limitele cadrului normativ.</p>

<p>este formulată cu suficientă precizie pentru a permite unei persoane să-și reglementeze comportamentul. Persoana respectivă trebuie să fie capabilă – dacă este necesar, prin intermediul unui sfat adecvat – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cazului, consecințele pe care o anumită acțiune le poate implica. Aceste consecințe nu trebuie să fie previzibile cu o certitudine absolută. Astfel, o lege care conferă o marjă de apreciere nu este în sine în contradicție cu cerința de previzibilitate, cu condiția ca sfera de apreciere și modul de exercitare a acesteia să fie indicate cu suficientă claritate, având în vedere scopul legitim al măsurii în cauză, de a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva ingerințelor arbitrare. Astfel, în temeiul comentariilor prezentate la punctul 2, considerăm că ingerințele în dreptul persoanelor la libera exprimare nu vor fi legitime, întrucât calitatea legii este substanțial afectată de prevederi neclare și ambigue.</p>	<p>Totodată, de menționat că Centrul nu va fi un organ de urmărire penală și nici o instanță de judecată care să se pronunțe asupra veridicității anumitor probe, ci va prioritiza intervențiile, conform atribuțiilor, în funcție de manifestarea indiciilor care ar indica o coordonare a activităților informaționale ostile intereselor naționale. Respectiv, competențele ulterioare, care nu sunt parte a atribuțiilor prevăzute Centrului, urmează a fi îndeplinite de alte autorități, care au competențe în acest sens conform legislației.</p> <p>Suplimentar, conform proiectului de lege, Centrul: „emite recomandări privind contracararea și înlăturarea cauzelor și condițiilor care contribuie la crearea sau răspândirea dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale”. În acest sens, autorul a luat în considerare operarea modificărilor, în vederea specificării că recomandările urmează a fi date „autorităților și instituțiilor publice naționale și internaționale, instituțiilor media și companiilor de tehnologie care dețin rețele de socializare și platforme de partajare a conținutului”, în vederea clarificării aspectelor de aplicare a legii.</p>
<p>De ordin general:</p> <p>Necesitatea asigurării pluralismului de opinii. Reiterând mențiunea de la punctul 2 privind subiectivitatea criteriului de patriotism, este necesar să se asigure că Centrul are funcții de a combate informații ce duc atingere securității informaționale, însă nu în măsura în care să limiteze dreptul persoanelor la libera exprimare din cauza diferențelor de viziuni asupra subiectelor politice sau de interes social. Astfel, în jurisprudența CtEDO s-a</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Au fost operate modificări în scopul excluderii și sau completării prevederilor ambigue.</p> <p>Adițional, de menționat că acțiunile de identificare, prevenire și combatere a „acțiunilor coordonate” ar impune examinarea tuturor tipurilor de informații din spațiul public, indiferent de canalele prin care sunt transmise (spațiul virtual), în limita instrumentelor</p>

<p>constatat că cea mai atentă examinare din partea Curții este necesară atunci când măsurile luate sau sancțiunile impuse de autoritatea națională sunt de natură să descurajeze participarea presei la dezbaterile pe probleme de interes public. Articolul 10 § 2 al CEDO conține puține posibilități de restricții privind discursul politic sau dezbaterile asupra chestiunilor de interes public. Curtea subliniază că rolul special al presei în transmiterea de informații și idei cu privire la chestiuni politice și pe alte subiecte de interes public, pe care publicul este îndreptățit să le primească, nu poate fi realizat cu succes cu excepția cazului în care este întemeiat pe principiul pluralismului, al cărui garant final este statul. De asemenea, Curtea reiterează că nu poate exista democrație fără pluralism. Democrația prosperă pe libertatea de exprimare. Este esențial democrației să permită propunerea și dezbateră diverselor programe politice, chiar și a celor care pun sub semnul întrebării modul în care este organizat în prezent un stat, cu condiția ca acestea să nu dăuneze democrației. Pentru a asigura un adevărat pluralism în sectorul audiovizual într-o societate democratică, nu este suficient să se prevadă existența mai multor canale sau posibilitatea teoretică a potențialilor operatori de a accesa piața audiovizualului. Adicional, este necesar să se permită accesul efectiv pe piață, astfel încât să se garanteze diversitatea conținutului general al programului, reflectând pe cât posibil varietatea de opinii întâlnite în societatea căreia i se transmit programele în aceeași ordine de idei, așa cum se precizează în Recomandarea CM/Rec (2007)2 a Comitetului Miniștrilor privind pluralismul media și diversitatea conținutului media, „pluralismul informațiilor și diversitatea conținutului media nu vor fi garantate automat prin multiplicarea mijloacelor de comunicare oferite publicului”. Ceea ce se cere este să se garanteze diversitatea conținutului general al programului, reflectând pe cât posibil varietatea de opinii întâlnite în societatea</p>	<p>OSINT, cu accent pe identificarea și combaterea acțiunilor/activităților coordonate, care prezintă semne sau reprezintă „informații ostile externe”, al cărui scop este de a prejudicia interesele naționale, și sub nici o formă identificarea și combaterea formelor de manifestare a libertății de exprimare în limitele cadrului normativ.</p> <p>Totodată, de menționat că Centrul nu va fi un organ de urmărire penală și nici o instanță de judecată care să se pronunțe asupra veridicității anumitor probe, ci va prioritiza intervențiile, conform atribuțiilor, în funcție de manifestarea indicilor care ar indica o coordonare a activităților informaționale ostile intereselor naționale. Respectiv, competențele ulterioare, care nu sunt parte a atribuțiilor prevăzute Centrului, urmează a fi îndeplinite de alte autorități, care au competențe în acest sens conform legislației.</p> <p>Suplimentar, conform proiectului de lege, Centrul: „emite recomandări privind contracararea și înlăturarea cauzelor și condițiilor care contribuie la crearea sau răspândirea dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale”. În acest sens, autorul a luat în considerare operarea modificărilor, în vederea specificării că recomandările urmează a fi date „autorităților și instituțiilor publice naționale și internaționale, instituțiilor media și companiilor de tehnologie care dețin rețele de socializare și platforme de partajare a conținutului”, în vederea clarificării aspectelor de aplicare a legii.</p>
--	---

	<p>căreia îi sunt adresate programele. Având în vedere impactul puternic al mass-media audiovizuale, Curtea reiterează că o situație în care unui grup economic sau politic puternic din societate i se permite să obțină o poziție dominantă asupra mass-media audiovizuale și, prin urmare, să exercite presiuni asupra radiodifuzorilor și, în cele din urmă, le restrânge libertatea editorială, subminează rolul fundamental al libertății de exprimare într-o societate democratică. Într-un sector atât de sensibil precum mass-media audiovizuală, pe lângă datorită sa negativă de neintervenție, statul are obligația pozitivă de a institui un cadru legislativ și administrativ adecvat pentru a garanta pluralismul efektiv. În această privință, trebuie reiterat că nu este de competența autorităților naționale și nici a Curții, de altfel, să revizuiască aprecierea propriei preze față de valoarea știrilor sau valoarea informațională a unui articol.</p> <p>Ținând cont de aspectele menționate mai sus, Amnesty International Moldova vine cu următoarele concluzii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • În redacția actuală, Proiectul prezintă riscuri pentru realizarea dreptului persoanelor la libera exprimare, riscuri de interpretări subiective și abuzuri din partea Centrului. • Amnesty International Moldova recomandă consultarea cu subiecții interesați pentru a găsi posibilități de înlăturare a neajunsurilor și îmbunătățire a Proiectului. • Recomandăm de a suspenda procesul legislativ în care este vizat prezentul Proiect până la înlăturarea neajunsurilor.
Institutul pentru Politici și Reforme Europene	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Au fost operate modificări în scopul excluderii și sau completării prevederilor ambigue.</p> <p>Adițional, de menționat că acțiunile de identificare, prevenire și combatere a „acțiunilor coordonate” ar impune examinarea tuturor tipurilor de informații din spațiul public, indiferent de canalele prin care sunt</p>

<p>propaganda , care au un potențial larg de interpretare, iar aplicarea acestora în mod neadecvat ar putea duce la restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale garantate de Constituție. Prin urmare, în scopul asigurării unei concordanțe cu prevederile constituționale menționate anterior, se recomandă revizuirea normelor și noțiunilor incluse în proiectul de lege care ar putea conduce la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale. Este important ca aceste norme să fie formulate într-un mod clar, precis și în limitele admise de Constituție, pentru a evita interpretări neclare sau excesive care ar putea afecta libertatea de exprimare a cetățenilor.</p>	<p>transmise (spațiul virtual), în limita instrumentelor OSINT, cu accent pe identificarea și combaterea acțiunilor/activităților coordonate, care prezintă semne sau reprezentă „informații ostile externe”, al căror scop este de a prejudicia interesele naționale, și sub nici o formă identificarea și combaterea formelor de manifestare a libertății de exprimare în limitele cadrului normativ.</p> <p>Totodată, de menționat că Centrul nu va fi un organ de urmărire penală și nici o instanță de judecată care să se pronunțe asupra veridicității anumitor probe, ci va prioritiza intervențiile, conform atribuțiilor, în funcție de manifestarea indicilor care ar indica o coordonare a activităților informaționale ostile intereselor naționale. Respectiv, competențele ulterioare, care nu sunt parte a atribuțiilor prevăzute Centrului, urmează a fi îndeplinite de alte autorități, care au competențe în acest sens conform legislației.</p> <p>Suplimentar, conform proiectului de lege, Centrul: „emite recomandări privind contracararea și înlăturarea cauzelor și condițiilor care contribuie la crearea sau răspândirea dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale”. În acest sens, autorul a luat în considerare operarea modificărilor, în vederea specificării că recomandările urmează a fi date „autorităților și instituțiilor publice naționale și internaționale, instituțiilor media și companiilor de tehnologie care dețin rețele de socializare și platforme de partajare a conținutului”, în vederea clarificării aspectelor de aplicare a legii.</p>
--	---

<p>Potrivit proiectului de lege referitor la înființarea Centrului Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei – Patriot (denumit în continuare Centru), acesta are ca misiune consolidarea eforturilor interinstituționale în lupta împotriva dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor și comunicărilor, indiferent de originea acestora, care prezintă un pericol sau pot afecta interesele naționale. În vederea îndeplinirii acestei misiuni, Centrului i se atribuie o serie de funcții, precum evaluarea spațiului informațional, dezvoltarea mecanismelor de identificare, evaluare, prevenire și combatere a dezinformării, precum și dezvoltarea mijloacelor de comunicare între stat și cetățean, etc.</p>	<p>Nu se acceptă.</p>
<p>Competența atribuită Centrului interferează și dublează competența altor autorități care îndeplinesc funcții similare în prezent și din această perspectivă proiectul de lege nu vine cu soluții juridice suficiente care să asigure o delimitare a acestor competențe și în consecință punerea în aplicare a prevederilor legii.</p> <p>Conform articolului 73 alineatul (1) al Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, Consiliul Audiovizualului are misiunea de a contribui la dezvoltarea serviciilor media audiovizuale în conformitate cu principiile comunicării audiovizuale prevăzute de cod, normele, standardele și cele mai bune practici internaționale în domeniu. Printre atribuțiile Consiliului, stabilite la articolul 75 din Cod, se regăsesc o serie de atribuții similare cu cele prevăzute în proiectul de lege susus avizării, însă acestea sunt în competența exclusivă a Consiliului. Aceste atribuții includ supravegherea spațiului audiovizual național și, în cazul constatării dezinformării în cadrul serviciilor media audiovizuale liniare și neliniare sau în cadrul serviciilor media audiovizuale retransmise, dispunerea monitorizării repetate, elaborarea metodologiilor de monitorizare a</p>	<p>Obiectul acestei legi îl constituie coordonarea eforturilor interinstituționale, în condițiile în care rolul coordonării interinstituționale în asigurarea securității informaționale prin comunicare strategică (fiind considerat instrument optimal non-punitiv de luptă împotriva „dezinformării” și „propagandei”) este absent la nivel de sistem.</p> <p>Comunicarea strategică are la bază două componente esențiale: măsuri reactive – detecție și contracarare; măsuri proactive – comunicare strategică la nivel național / campanii de informare integrate în obiective strategice de informare.</p> <p>Instituțiile precum CA și SIS nu vor putea asigura coordonarea națională a eforturilor de comunicare strategică. Acestea sunt axate pe domenii înguste de asigurare a protecției spațiului informațional, decurgând din logica creării instituțiilor respective și a competențelor funcționale care le sunt atribuite (mecanisme punitive).</p> <p>Totodată, conform HG nr. 610/2018, Cancelaria de Stat este responsabilă de informarea publicului despre deciziile adoptate de Guvern în cadrul ședințelor Guvernului, nu și de coordonarea eforturilor de comunicare strategică la nivel național.</p> <p>Adițional, de menționat că autorul a efectuat o schimbare a paradigmei, cu accent pe rolul proactiv al Centrului, prin desfășurarea activităților de comunicare strategică. Suplimentar, autorul a stabilit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>

	<p>conținuturilor serviciilor media audiovizuale, elaborarea metodologiilor de monitorizare a pluralismului audiovizual, etc. De asemenea, conform punctului 146 al Regulamentului Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018, Cancelaria de Stat este responsabilă de informarea publicului cu privire la deciziile adoptate de Guvern și prezintă comunicate de presă și asigură publicarea materialelor și documentelor corespunzătoare în mijloacele de informare în masă, inclusive electronice. Membrii Guvernului și alți conducători ai autorităților administrative centrale organizează conferințe de presă și briefnguri.</p> <p>Serviciul de Informații și Securitate, potrivit Legii nr. 753/1999 cu privire la Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, are în competența sa atribuții exercitarea cărora implică realizarea unor componente ale misiunii și funcțiilor care sunt stabilite în proiectul de lege Centrului.</p> <p>Din această perspectivă, în vederea evitării unui conflict de competențe, proiectul de lege urmează a fi supus unei revizuirii consistente, astfel încât competența Centrului să nu dubleze competența altor autorități publice cu responsabilități specifice în acest domeniu. Aceasta ar asigura o delimitare clară a responsabilităților și o coordonare eficientă între autoritățile implicate în prevenirea și combaterea dezinformării.</p> <p>În același context, este important de evidențiat faptul că o opțiune plauzibilă pentru rezolvarea problematicii instituționale și funcționale în acest domeniu ar fi consolidarea capacităților și competenței autorităților existente și consolidarea mecanismelor existente, astfel evitând crearea unei entități noi. Aceasta ar exclude riscurile de apariție a unor conflicte de competență, pozitive sau negative și ar evita cheltuirea suplimentară a banului public.</p>
<p>Totodată, autorul notează că pentru a gestiona corect potențialele suprapuneri de atribuții între autorități și instituții cu domenii similare de activitate, majoritatea aspectelor vor fi abordate în cadrul unor metodologii care vor fi elaborate și agreate de Centru împreună cu alte autorități și instituții responsabile de securitatea spațiului informațional.</p>	

	<p>Potrivit proiectului de lege, Centrul urmează a fi o autoritate publică independentă, față de alte persoane juridice de drept public sau privat și față de persoanele fizice, ce funcționează la nivel național ca structură unică.</p> <p>De la bun început trebuie menționat că garanțiile exercitării competenței de către o autoritate publică fără ingerințe nejustificate din exterior sunt normele legale. Acestea din urmă îi stabilesc limitele competenței și statutul juridic, modul de organizare și funcționare și controlul exercitat de către autoritățile publice ierarhic superioare. Orice autoritate publică indiferent de plasamentul său în structura administrației publice beneficiază de așa-numita „independență”, care în esență este o autonomie decizională în limitele stabilite de lege. Anume personalitatea juridică îi oferă această marjă de acțiune în realizarea misiunii pentru care a fost constituită. Prin urmare, în viziunea noastră această abordare textuală este una eronată și nu corespunde nici principiilor de organizare și funcționare a administrației publice, nici nu are va avea vreo implicație practică pentru eventuala clarificare a statutului juridic al viitoarei entități.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Formulările date în art. 1 sunt conforme cadrului normativ în vigoare, fiind preluate din exemplele altor entități publice (a se vedea modelul ANI²).</p>
	<p>Conform art. 96 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, Guvernul are rolul de a asigura realizarea politicii interne și externe a statului și de a exercita conducerea generală a administrației publice. Iar Art. 107 din Constituție stabilește limitele constituționale în construcția acestei administrații și anume organele centrale de specialitate ale statului sunt ministerele, acestea au responsabilitatea de a conduce domeniile încredințate și sunt responsabile de activitatea lor. Totodată, în scopul conducerii, coordonării și exercitării controlului în domeniul organizării economiei și în alte domenii care nu intră</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Prevederile Legii nr. 98/2012 se aplică, astfel cum este stabilit în art. 2, alin. (1), (2):</p> <ul style="list-style-type: none">- ministerele, Cancelaria de Stat, alte autorități administrative centrale subordonate Guvernului și structurile organizaționale din sfera lor de competență (autoritățile administrative din subordine inclusiv, serviciile publice descentralizate și cele aflate în subordine, precum și instituțiile publice în care ministerul, Cancelaria de Stat sau altă autoritate administrativă centrală are calitatea de fondator).

² https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94148&lang=ro

<p>nemijlocit în atribuțiile ministerelor, se înființează, în condițiile legii, și alte autorități administrative.</p> <p>În dezvoltarea acestor norme constituționale, Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate stabilește sistemul instituțional al administrației publice centrale de specialitate și reglementează regimul general al activității acesteia, principiile fundamentale de organizare și funcționare a administrației publice centrale de specialitate, precum și raporturile juridice care decurg din activitatea ministerelor, a Cancelariei de Stat și a altor autorități administrative centrale. Structura organizatorică a sistemului administrativ guvernamental este determinată de natura competenței, funcțiilor și atribuțiilor ce urmează a fi exercitate de către autoritățile publice constituite în subordinea Guvernului.</p>	<p>- autoritățile publice subordonate Guvernului, reglementate prin legi speciale și autorităților administrative autonome față de Guvern în măsura în care nu sînt reglementate și nu contravin dispozițiilor legilor speciale care reglementează activitatea autorităților respective.</p> <p>De remarcat faptul că Centrul este o autoritate autonomă de Guvern, înființată prin lege, similar modelului ANI, CNPDCP, CNA, SIS, SPPS etc. În mod similar, domeniile administrate de CNA, SPPS, CNPDCP, SPPS nu sunt prevăzute expres ca domenii de activitate stabilite prin Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern.</p> <p>Cadrul structural al autorităților rămâne la latitudinea legiuitorului, în conformitate cu atribuțiile care îi sunt atribuite prin Constituție.</p> <p>În plus, cu referire la structura unică, se referă la faptul că nu reprezintă o autoritate desconcentrată (nu dispune de subdiviziuni teritoriale).</p>
<p>Totodată, art. 3 din Legea nr. 98/2012 consacră un principiu fundamental care ar trebui să stea la baza construcției administrației publice în general și anume unitatea acesteia. Administrația publică centrală de specialitate trebuie este organizată într-un sistem unic și nici un minister sau altă autoritate administrativă centrală, sau structură organizațională din sfera lor de competență nu poate să se afle în afara acestui sistem. Interpretând prevederile art. 96 alin. (1) din Constituție, putem conchide că nu pot exista domenii de activitate în stat în care competența de realizare a politicii de stat să nu fie inerentă Guvernului, cu excepțiile stabilite de prevederile constituționale. Coroborând prevederile relevante ale actelor constituționale și legale menționate mai sus și ținând cont de natura competenței ce urmează a fi exercitată de Centru, considerăm judicios ca în cazul în care se insistă pe instituirea acestei entități, plasarea ei în structura administrativă a Guvernului, cu toate consecințele juridice, organizatorice și operaționale.</p>	

	<p>În această ordine de idei, art. 4 din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern, stabilește neexhaustiv domeniile de intervenție ale Guvernului.</p> <p>Adițional, este relevant a fi menționat că sintagma de “structură unică” nu este clară din punct de vedere juridic, nu este explicată nici pe parcursul proiectului de lege și nu este întâlnită în cadrul normativ care reglementează modul de organizare și funcționare a administrației publice.</p>	
	<p>Conform proiectului de lege, directorul Centrului va fi numit în funcție de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii Moldova, pe baza unui concurs public organizat de Președinte. Mandatul directorului va fi de 5 ani. Cu toate acestea, proiectul de lege nu stabilește mecanisme clare referitoare la modul de selectare a directorului. Un minim suficient și necesar de norme juridice primare, pe care să se fundamenteze reglementările subsidiare ulterioare este imperios și cerut de lege, în mod special Legea nr. 100/2027 privind actele normative.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>La art 10, alin. (2) din proiect s-a prevăzut că „selectarea directorului Centrului se face în baza unui concurs public, anunțat și organizat de Președintele Republicii Moldova, în conformitate cu regulamentul aprobat prin decret.” În acest sens, urmează a fi instituită o comisie de concurs, regulamentul de activitate al căreia urmează a fi stabilit prin decret. Criteriile în baza cărora va fi selectat candidatul au fost expuse în art. 11 al proiectului de lege. Totuși, autorul a considerat oportună operarea anumitor modificări în scopul extinderii procedurii de selectare a candidatul la funcția de director în proiectul revizuit. În acest sens, cu referire la selecția candidatului, autorul a decis ca candidatul propus la funcția de director al Centrului să fie audiat prealabil de către comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, cu participarea membrilor comisiei apărare națională, securitate și ordine publică, care vor prezenta, în acest sens, un raport în ședința plenară a Parlamentului.</p>
	<p>De asemenea, proiectul de lege prevede diverse motive pentru înlăturarea directorului înainte de expirarea mandatului, cum ar fi evaluarea negativă a activității sau expresia unui vot de neîncredere. Aceste criterii, fără indicatori clari de măsurare,</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Autorul, reevaluând raporturile ierarhice, a luat în considerare introducerea unui mandat pentru directorul Centrului, care poate fi încheiat doar în următoarele</p>

<p>subminează principiul independenței instituționale. Ele pot crea o dependență politică față de cei care pot decide înlăturarea directorului din funcție.</p>	<p>situații: expirarea termenului pentru care a fost numit; demisia la inițiativa proprie; o sentință definitivă de condamnare sau pierderea dreptului de a ocupa o funcție publică sau o funcție de demnitate publică prin hotărâre judecătorească definitivă; alegerea într-o funcție electivă; decesul; revocarea.</p>
<p>Proiectul de lege conține o serie de noțiuni esențiale în definirea și abordarea fenomenului dezinformării și propagandei. Cu toate acestea, în document nu sunt clar stabilite valorile de referință de la care pornesc aceste noțiuni și cum acestea vor fi apreciate. Este important ca legislația să ofere criterii și standarde clare pentru identificarea și evaluarea dezinformării și propagandei. În special, noțiunea de dezinformare, dacă urmează a fi păstrată, ar trebui să fie definită cu precizie, specificându-se elementele esențiale. De asemenea, trebuie să se precizeze modalitățile și criteriile prin care se va determina intenția sau gradul de cunoaștere a falsității informațiilor pentru a face distincția clară între dezinformare și informare greșită. De asemenea, noțiunile de falsuri (fake), informare greșită (misinformation), și malinformare (malinformation) necesită o delimitare mai clară și o definire precisă pentru a evita confuziile și interpretările subiective. Este important ca legea să ofere un cadru coerent și obiectiv în abordarea acestor fenomene, luând în considerare atât intenția, cât și impactul asupra societății, dar și riscurile în cazul interpretării eronate. În ceea ce privește verificarea veridității faptelor (fact-checking), este necesară stabilirea unor standarde și metodologii obiective, de o autoritate independentă de Centru, pentru a asigura procesul corect și transparent de verificare a faptelor. Legea ar trebui să ofere orientări cu privire la resursele, metodologiile și standardele utilizate în verificarea informațiilor, astfel încât aceasta să fie un proces imparțial și credibil.</p>	<p>Se acceptă. Autorul a stabilit în proiectul revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>

	<p>Nu în ultimul rând, noțiunea de propagandă ar trebui definită clar și să includă elementele esențiale ale acțiunii intenționate și sistematice de influențare a opiniei publice prin manipularea și falsificarea informațiilor.</p> <p>Prin urmare, în proiectul de lege, este necesară o clarificare și detaliere a valorilor de referință de la care pornesc noțiunile propuse, precum și a criteriilor și standardelor de apreciere, în special în ceea ce privește dezinformarea și propaganda. Este important ca legea să ofere un cadru clar și obiectiv pentru combaterea acestor fenomene și promovarea unei comunicări autentice și responsabile.</p>
<p>Se acceptă.</p> <p>Autorul a renunțat la prevederile referitoare la proiectul programului de comunicare strategică la nivel național. În proiect, intenția autorului de a avea Directorul/Centrul responsabil pentru elaborarea și prezentarea programului respectiv Președintelui Republicii Moldova spre aprobare a fost abandonată, având în vedere cadrul normativ aferent, în special alin. (3) și (5) din Legea nr. 100/2017. Asupra operării unor formule alternative nu s-a ajuns la consens.</p> <p>Alte elemente ce țin de elaborarea de către Centru a actelor normative în proiectul de lege nu se conțin.</p>	<p>Potrivit prevederilor proiectului de lege, Centrul are atribuții atât în elaborarea, cât și în implementarea politicilor, fără a fi stabilit un organ central de specialitate responsabil de elaborarea politicilor în domeniile de competență ale Centrului. Cu toate acestea, pentru a respecta principiile de administrare publică ale OECD/SIGMA și pentru a se conforma prevederilor Legii nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate, care reglementează delimitarea competențelor între ministere, autorități administrative și instituții, este necesară o separare clară a responsabilităților în ceea ce privește elaborarea și implementarea politicilor.</p> <p>Prin urmare, pentru a se asigura o gestionare eficientă și coerentă a politicilor, este recomandată separarea competențelor de elaborare și implementare a politicilor la nivel de normă, precum și stabilirea unui organ central de specialitate responsabil de elaborarea politicilor în domeniile de competență ale Centrului, cu accent deosebit acordat domeniului prevenirii și contracarării dezinformării și comunicării strategice. Având în vedere practica altor state și distribuția competențelor în cadrul Guvernului Republicii Moldova, sugerăm ca această responsabilitate să fie atribuită Ministerului Culturii.</p>

<p>Potrivit art. 42 alin. (1) și alin. (2) din Legea nr. 100/2017 privind actele normative denumirea actului normativ reprezintă numirea generică a actului în funcție de obiectul reglementării exprimat sintetic și trebuie ... să exprime cu claritate obiectul reglementării. Proiectul de lege însă nu respectă aceste cerințe. Deși denumirea acestuia se referă doar la Centru, ceea ce ar presupune că conținutul său ar trebui să cuprindă doar prevederi de organizare și funcționare a acestuia, totuși proiectul cuprinde și norme juridice materiale. Acestea din urmă însă nu stabilesc exhaustiv regulile în acest domeniu și nu sunt completate de norme primare procedurale de care Centrul ar trebui să se conducă în exercitarea prerogativelor sale de putere publică.</p>	<p>Se acceptă. Au fost operate modificări în proiectul de lege.</p>
<p>În conformitate cu prevederile articolului 45 alineatul (1) litera a) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, este esențial ca dispozițiile generale ale unui act normativ să determine în mod clar obiectul, scopul și domeniul de aplicare al acestuia. Aceste elemente esențiale sunt necesare pentru a stabili o bază solidă și coerentă pentru interpretarea și aplicarea ulterioară a legii. În contextul proiectului de lege prezentat, este observată o deficiență în capitolul Dispoziții Generale, unde nu sunt clar definite obiectul, scopul și domeniul de aplicare al actului normativ în discuție. Astfel, este necesară o ajustare corespunzătoare a acestui capitol, în conformitate cu cerințele stabilite de articolul 45 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p> <p>Prin includerea acestor prevederi, se va asigura transparența și predictibilitatea normelor propuse, facilitând înțelegerea și interpretarea lor corectă de către toți cei implicați în procesul de aplicare a legii. Această ajustare va consolida, de asemenea, coerența generală a actului normativ și va contribui la evitarea interpretărilor contradictorii sau ambigue.</p>	<p>Se acceptă conceptual. Au fost operate modificări în scopul îmbunătățirii proiectului de lege prin prisma recomandărilor date. În acest sens, art. 5-9 au fost modificate substanțial.</p>

	<p>În conformitate cu prevederile articolului 5 din proiectul de lege, Centrul are misiunea de a consolida eforturile interinstituționale în lupta împotriva dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor și comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă un pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale.</p> <p>Cu toate acestea, se observă o discrepanță între misiunea Centrului și definiția dezinformării prezentată în proiectul de lege. Dezinformarea este definită ca răspândirea intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului.</p> <p>Această discrepanță ridică întrebări cu privire la corelarea clară dintre misiunea Centrului și noțiunea de dezinformare. În timp ce misiunea Centrului este centrată pe protejarea intereselor naționale, dezinformarea este asociată în principal cu securitatea statului. Aceste concepte nu sunt întotdeauna sinonime și pot acoperi aspecte diferite în ceea ce privește protecția și promovarea intereselor naționale.</p> <p>În plus, definiția dezinformării prezentată în proiectul de lege include și referirea la persoanele și grupurile sociale, ceea ce depășește sfera de acțiune a misiunii Centrului, care este axată pe interesul național. Această extindere a noțiunii de dezinformare ar putea crea un domeniu de aplicare ambiguu și depășit pentru Centru, care ar putea să nu își atingă eficient obiectivele într-un mod coerent și bine definit.</p> <p>De asemenea, limitele misiunii și implicit a întregii competențe a Centrului sunt determinate de realizarea intereselor naționale. Acest termen nu își are o definiție în legislația națională și nici în proiectul de lege. Din perspectiva faptului că un astfel de termen este destul de complicat să fie încorsetat în anumite limite date de formularea textual-juridică și nici nu este necesară o astfel de</p>
--	---

	<p>abordare, considerăm judicioasă revizuirea acestuia și înlocuirea acestuia cu termeni mai „palpabili” juridic.</p> <p>Pentru a clarifica și a corela în mod corespunzător misiunea Centrului cu noțiunile utilizate în text și a evita un potențial conflict de norme cu Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, se recomandă excluderea noțiunii de dezinformare din acest proiect de lege, făcându-se trimitere la noțiunea din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova. În același timp, este necesară reexaminarea definiției dezinformării din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, ținând de recomandările prezentului aviz. Aceasta va asigura o mai mare claritate și consistență în interpretarea și aplicarea legislației și va permite Centrului să-și îndeplinească eficient rolul și obiectivele stabile.</p>
	<p>Conform prevederilor articolului 5-9 din proiectul de lege, Centrului i se atribuie o serie de funcții, atribuții, drepturi și obligații, care pot crea un conflict de interese în procesul de implementare a acestor prevederi legale. Pentru a asigura o aplicare echidistantă și obiectivă a competențelor Centrului, este imperativă delimitarea competenței de elaborare a politicilor de cea a implementării. De exemplu, în conformitate cu articolul 5 alineatul (2) litera b), Centrului i se atribuie competența de dezvoltare a mecanismelor de identificare, prevenire și combatere a dezinformării, inclusiv a falsurilor, informațiilor greșite și malinformărilor. Situația similară se regăsește și în articolul 6 litera a), unde se precizează că Centrul are funcția de dezvoltare a mecanismelor de identificare, evaluare, prevenire și combatere a dezinformării, inclusiv a știrilor false, informațiilor greșite și malinformărilor, a acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor și comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă un pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale, și de sporire a capacităților de comunicare strategică ale</p>
	<p>Se acceptă conceptual.</p> <p>Au fost operate modificări în scopul îmbunătățirii proiectului de lege prin prisma recomandărilor date. În acest sens, art. 5-9 au fost modificate substanțial.</p>

	<p>autorităților și instituțiilor statului în vederea combaterii acestora. Aceste exemple pot fi extinse în continuare.</p> <p>Prin urmare, se recomandă o delimitare clară a competențelor de elaborare a politicilor de cele de implementare, cu revizuirea integrală a articolelor care stabilesc funcțiile și atribuțiile Centrului și respectarea recomandărilor de natură conceptuală prezentate în acest aviz.</p> <p>De asemenea, se impune revizuirea articolului 8 litera b), în care se prevede dreptul Centrului de a sesiza, în limitele atribuțiilor sale, autoritățile competente și organele de drept în cazul depistării încălcărilor legislației naționale. În situația în care se constată o încălcare, sesizarea nu este un drept, ci o atribuție obligatorie a fi realizată. Pentru nerealizarea acesteia trebuie să survină consecințele legale ale răspunderii.</p> <p>În plus, articolul 9 al proiectului de lege, care stabilește obligațiile Centrului, ar trebui să fie fuzionat cu articolul care reglementează atribuțiile Centrului. Acestea sunt atribuții pe care Centrul urmează să le exercite în mod continuu, în conformitate cu natura lor.</p> <p>Astfel, pentru a asigura coerența și claritatea în ceea ce privește funcțiile, atribuțiile, drepturile și obligațiile Centrului, se recomandă o revizuire cuprinzătoare a prevederilor articolelor respective, în conformitate cu recomandările conceptuale prezentate în acest aviz.</p>
	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>În primul rând, s-a decis excluderea membrilor desemnați de către Centru și selectarea reprezentanților societății civile de către Centru în componența Colegiului.</p> <p>Suplimentar, s-a decis majorarea reprezentativității Centrului. În acest sens, s-a stabilit ca să fie în cadrul Centrului câte un reprezentant desemnat de către Președintele Republicii Moldova, Parlament, Cancelaria</p>

<p>structuri. Modul în care este constituit Colegiul este inadecvat misiunii și funcțiilor propuse pentru Centru, având în vedere că 5 din cei 11 membri vor fi reprezentanți ai Centrului, iar cei 3 reprezentanți ai societății civile vor fi selectați tot de Centru.</p> <p>În acest context, se recomandă stabilirea clară și exhaustivă a competențelor pe care Colegiul urmează să le exercite și revizuirea componenței acestuia.</p> <p>Totodată, dacă constituirea Colegiului Centrului este inspirată din prevederile art. 33 al Legii nr. 98/2012, atunci realizarea în proiect a acestui concept este defectuoasă. Potrivit art. 33 alin. (1) din Legea nr. 98/2012, colegiile sunt organe consultative care nu au nici o putere de decizie în ce privește realizarea misiunii și exercitarea competenței unei autorități publice. Dacă în proiectul de lege se intenționează constituirea unui organ colegial de conducere cu competențe deliberative, atunci această soluție pentru o autoritate publică nu este cea mai potrivită și nici în concordanță cu principiile ierarhiei și responsabilității pentru activitate a conducătorului autorității publice care trebuie să ia decizii unipersonale și pentru care își asumă întreaga responsabilitate. Suplimentar la aceasta, având în vedere că în proiect Colegiul Centrului ar avea totuși o anumită putere decizională, prezența în componența acestuia a persoanelor care sunt înafara garanțiilor și cerințelor impuse de lege funcționarilor public și persoanelor de demnitate publică este una care depășește limitele legalității.</p>	<p>de Stat, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Consiliului Audiovizualului, Serviciului de Informații și Securitate și doi reprezentanți din rândul societății civile selectați de către comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media prin concurs și confirmați de Parlament.</p> <p>Adițional, a fost stabilit termenul mandatului ocupat de către membri, condițiile de selectare, precum și remunerarea acestora.</p>
<p>Potrivit prevederilor Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative aprobate prin Hotărâri Guvernului nr. 23/2019, proiectele de acte normative care conțin reglementări cu impact asupra bugetului public național sau a unor componente din cadrul acestuia sau proiectele de acte normative care prevăd reorganizări și reforme structurale ori instituționale ale autorităților sau ale instituțiilor</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>La etapa respectivă a proiectului de lege, nu este considerată oportună analiza impactului de reglementare.</p>

	<p>publice urmează a fi însoțite de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative.</p> <p>Astfel, reieșind din faptul că proiectul de lege conține reglementări cu impact asupra bugetului public național, precum și prevede crearea de autorități noi, este obligatoriu ca proiectul să fie însoțit de analiza de impact, elaborată în conformitate cu Metodologia menționată supra.</p>	
<p>Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova</p>	<p>Trecând în revistă atribuțiile conferite Centrului, din textul proiectului, constatăm că mai multe dintre acestea se regăsesc în șirul atribuțiilor autorităților existente și înzestrate deja cu diverse drepturi și obligații, care cuprind, într-o măsură sau alta și combaterea dezinformării, iar crearea Centrului nu neapărat ar reprezenta unica soluție pentru problema extrem de gravă a dezinformării și propagandei în rândul populației Republicii Moldova. În acest context, ar fi oportună și absolut necesară consolidarea competențelor conexe ale tuturor autorităților publice, de toate nivelurile, astfel încât combaterea propagandei și a dezinformării să fie o acțiune comună, însumând eforturile concentrate ale autorităților, și nicidecum o acțiune izolată, atribuită pe seama unei entități - Centrul, argumentându-se că doar acesta ar avea competența necesară în materie, or atunci, sar asemana metaforic cu o cursă în care să fie antrenat un singur „atlet”</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Propunerile formulate depășesc obiectul prezentului proiect de lege, or prin proiect nu se intenționează atribuirea unor drepturi suplimentare autorităților de resort.</p>
	<p>Noțiunea convențională de „Patriot” nu este chiar potrivită, exprimând rezerve față de această denumire, nefirească vocabularului și auzului cetățeanului de rând. Și apoi nu este neapărat necesar să fie atribuită reglementării legislative a acestui mănunchi de relații sociale o denumire convențională. Or. noțiunile de „patriot” și „patriotism” au o semnificație și încărcătură extrem de profundă și dificil de încadrat în anumite limite. Și apoi, dacă este să apelăm la expresia înaripată: „...pe</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Ce ține de denumirea Centrului, autorul a efectuat redenumirea acestuia în „Centrul de Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării”.</p>

	<p>măsură ce numiți nava așa va pluti...”, atunci chiar nu este cazul de pune în joc sentimentul de dragoste și devotament față de patrie și de popor, statomicit în decursul istoriei și manifestat de persoane. Extrapolând asupra raporturilor sociale incidente legii (obiectul de reglementare), propunem substituirea noțiunii de „Patriot” și înlocuirea ei cu ceva mai inspirat și mai aproape de scopul urmărit prin adoptarea acestui act. La fel denumirea este cazul să fie în spiritul autohton. Spre exemplu, am îndrăzni să sugerăm spre discuție, fără a pretinde la exhaustivitate, ceva de genul - DAR (Dezinformare Anihilată Rapid).</p>	
	<p>Sistem de control și echilibru (din engleză - checks and balances). Avem în vedere conținutul și „umplutura” de atribuții a Centrului. Practica contemporană a Republicii Moldova a demonstrat că chiar și cele mai nobile intenții, ambalate în legi perfecte”, sunt demolate de și prin impactul „factorului uman”, deseori amoral și lipsit de integritate. Anume din aceste considerente este nevoie de o abordare atentă, cu precauție și prin instituirea unui sistem de control, echilibru și contrabalansare a puterii (eventual) discreționare și abuzive a Centrului sau a conducerii sale.</p>	<p>Nu se acceptă. Nu au fost prezentate careva soluții de remediere a deficiențelor. Autorul consideră că există mecanisme de control și echilibru, în special prin exercitarea controlului parlamentar.</p>
	<p>Norme proiectului atestă prezența unui grad sporit de interdependență dintre directorul Centrului și/sau Președintele țării și integritatea acestora. Proiectul nu ne-a risipit temerile că undeva în viitor, printr-un act nesăbuit al conducerii Centrului (sau a Președintelui țării) să se ajungă la abuzuri. Deci, suntem în prezența unei vulnerabilități, care poate fi eliminată doar printr-o reglementare riguroasă a atribuțiilor Centrului și sistemul de control din partea cetățenilor. Or, ceea ce pare a fi nobil și frumos astăzi se poate transforma mâine într-un calvar propagandistic pentru societate.</p>	<p>Se acceptă parțial. Autorul a luat în considerare modificarea rolului Președintelui Republicii Moldova. În acest sens, în proiectul revizuit au fost excluse competențelor de coordonare formulate în art. 15 din proiect. Totodată, s-a realizat reformularea art. 10, precum și altor articole din proiect, pentru a oferi un mandat mai stabil directorului Centrului.</p>
	<p>Atât proiectul de lege, cât și nota informativă nu fac referință la cadrul legal aferent din statele-membre ale Uniunii Europene:</p>	<p>Se acceptă parțial.</p>

	<p>directive, practici, instituții etc. Astfel, nu este invocată experiența Uniunii Europene în domeniul vizat. Considerăm că referințele respective ar face mult mai credibil mesajul autorilor Proiectului. Sugerăm autorilor proiectului analiza minuțioasă (cu concluzii și preluări de idei) a experienței Statelor Unite ale Americii și în speță - Actul de combatere a propagandei străine și a dezinformării (din engleză: Countering Foreign Propaganda and Disinformation Act), adoptat în 2016.</p> <p>Recomandăm examinarea atentă a prevederilor Uniunii Europene în materia contrarării dezinformării. Avem în vedere eforturile de ultimă oră de a adopta un Cod de practici privind dezinformarea: Combaterea războiului propagandistic cu metode democratice (din engleză: New Code of practice on disinformation: Fighting propaganda war with democratic methods).</p>	<p>Au fost operate modificările de rigoare în textul proiectului. Compartimentul cu noțiuni a fost revizuit prin stabilirea unui număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign information manipulation and interference”, în contextul operării de către UE cu noțiunea respectivă.</p>
<p>Art.13, pct.b), din proiect - fiind stipulate condițiile ce trebuie întrunite de candidatul la funcția de Director al Centrului, și anume: deține diplomă de licență sau echivalență cu aceasta și are experiență de cel puțin 5 ani în unul dintre domeniile: comunicării publice, al securității și apărării, administrației publice centrale, relațiilor internaționale, evaluării și managementului de risc. Considerăm că ar fi oportună adăugarea specialităților moderne din domeniul tehnologiilor informaționale, din domeniul managementului informațional, securității informaționale etc. Alăturat, este binevenit ca pentru funcția de Director al Centrului să fie instituite exigențe mult mai drastice în ce privește formarea academico-profesională. Propunem ca una din condiții să fie deținerea diplomei de master, iar în ideal ar fi chiar și cea de doctor în științe, la unul profilurile specifice activității preconizate.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Domeniile stabilite au fost extinse în proiectul revizuit pentru a include domeniul <i>științelor sociale, tehnologiilor informaționale și alte domenii conexe.</i></p> <p>Ce ține de diploma de master sau de doctor, practica generală ce guvernează funcția publică și funcția de demnitate publică nu prevede necesitatea deținerii acestora.</p>	

<p>Art.18. alin. (2), pct. b), din proiect - ...mijloacele financiare alocate de donatori.. Urmează a fi deschise parantezele și specificate categoriile de entități care pot fi donatori și care categorii de persoane categoric nu pot fi donatori.</p>	<p>Nu se acceptă. Cadru legal deja definește categoriile relevante și nu este nevoie să le menționăm suplimentar.</p>
<p>Art.11, alin. (2) - Componenta Colegiului Centrului. Avem mai multe propuneri de modificare a componenței și procedurii de selectare a membrilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reducerea numărului membrilor Colegiului Centrului de la 11 la 10. • După analogia componenței Curții Constituționale (6 membri), este indicat procedural să fie un număr par de membri. De cele mai dese ori anume paritatea de voturi va constitui un mecanism de prevenire a eventualelor abuzuri din partea Centrului. • Din acești 10 membri se propune ca 5 să reprezinte Centrul (directorul, directorul adjunct și 3 persoane cu funcții de conducere) și 5 persoane să fie din exterior, cu remarca „categoric să nu fie afiliate guvernării (Președintelui. Parlamentului. Guvernului)”. • Membrii Colegiului Centrului din exterior urmează să fie desemnați din rândul: 2 persoane din partea societății civile; 1 persoană din partea comunității științifice și 2 persoane din mediul universitar. 	<p>Se acceptă conceptual. Au fost revăzute prevederile ce țin de funcționarea Colegiului Centrului, prin prisma componenței și prin prisma competențelor atribuite. În primul rând, s-a decis excluderea membrilor desemnați de către Centru și selectarea reprezentanților societății civile de către Centru în componența Colegiului. Suplimentar, s-a decis majorarea reprezentativității Centrului. În acest sens, s-a stabilit ca să fie în cadrul Centrului câte un reprezentant desemnat de către Președintele Republicii Moldova, Parlament, Cancellaria de Stat, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Consiliului Audiovizualului, Serviciului de Informații și Securitate și doi reprezentanți din rândul societății civile selectați de către comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media prin concurs și confirmați de Parlament. Adițional, a fost stabilit termenul mandatului ocupat de către membri, condițiile de selectare, precum și remunerarea acestora.</p>
<p>Eliminarea din proiect a prerogativei Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și a Parlamentului de a desemna câte un reprezentant în Colegiul Centrului. Pe de o parte, Președintele Republicii Moldova și Parlamentul participă la propunerea și investirea în funcție a conducerii Centrului, iar pe de altă parte,</p>	<p>Nu se acceptă. Autorul intenționează extinderea reprezentativității Colegiului Centrului, în acest sens se examinează ca Consiliul să fie constituit din 11 membri, în a cărui componență intră directorul, câte o persoană desemnată din partea Președintelui Republicii Moldova,</p>

	este nevoie de membri ai Colegiului Centrului neafiliați și neangajați.	Parlamentului, Cancelariei de Stat, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Consiliului Audiovizualului, Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova și doi reprezentanți din rândul societății civile selectați de comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media prin concurs și confirmați de Parlament.
Art.10, alin.(3), pct. d), din Proiect - „este exprimat vot de neîncredere”. Nu este clar de către cine este exprimat acest vot?! Propunem includerea mențiunii că, votul de neîncredere față de directorul Centrului este decis în ședința Colegiului Centrului, prezidată oricare membru non-angajat al Centrului și prin lipsirea Directorului (membru din oficiu al Colegiului) de dreptul de vot.		<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Autorul a exclus drept motiv de demitere din funcție a directorului pierderea încrederii, pentru a conferi o mai mare independență instituțională Centrului.</p> <p>Totodată, s-a decis extinderea reprezentativității Colegiului Centrului, în acest s-a stabilit ca Consiliul să fie constituit din 11 membri, în a cărui componență intră directorul, câte o persoană desemnată din partea Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului, Cancelariei de Stat, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Consiliului Audiovizualului, Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova și doi reprezentanți din rândul societății civile selectați de comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media prin concurs și confirmați de Parlament.</p>
Art.10, alin.(3), pct.c), din Proiect - „activitatea sa este evaluată negativ”. Nu este clar de către CINE este evaluată activitatea Directorului Centrului?! Urmează a fi arătat mecanismul de evaluare.		<p>Se acceptă parțial.</p> <p>În vederea conferirii unei autonomii sporite directorului Centrului, autorul a luat în calcul revizuirea aspectelor ce țin de motivele care constituie temei pentru demiterea directorului Centrului. În acest sens, s-a luat în considerare introducerea unui mandat pentru Director,</p>

	<p>care poate fi încheiat doar în următoarele situații: expirarea termenului pentru care a fost numit; demisia la inițiativa proprie ; o sentință definitivă de condamnare sau pierderea dreptului de a ocupa o funcție publică sau o funcție de demnitate publică prin hotărâre judecătorească definitivă; alegerea într-o funcție electivă; decesul; revocarea.</p> <p>Revocarea, la rândul său, ar avea loc în cazul:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aflării acestuia în situație de incompatibilitate, stabilită prin act de constatare rămas definitiv; - imposibilității exercitării pentru o perioadă de mai mult de 4 luni consecutive a atribuțiilor ce îi revin, în legătură cu starea sănătății, constatăată prin examen medical; - constatării necorespunderii cu condițiile de numire în funcție; - stabilirii, prin act de constatare rămas definitiv, a faptului că directorul sau directorul adjunct al Centrului a emis/adoptat un act administrativ, a încheiat, direct sau prin intermediul unei persoane terțe, un act juridic, a luat sau a participat la luarea unei decizii, fără soluționarea conflictului de interese real, în conformitate cu prevederile legislației privind reglementarea conflictului de interese; - nedeplinirii declarației de avere și interese personale sau al refuzului de a o depune, în condițiile art. 27 alin. (11) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate; - dispunerii de către instanță, prin hotărâre judecătorească irevocabilă, a confiscării averii nejustificate a acestuia. <p>Temeiurile invocate supra, se intenționează de a fi constatate prin următorul mecanism: acestea se constată în cadrul ședinței plene a Parlamentului, în baza</p>
--	--

	<p>raportului comisiei parlamentare cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, prin adoptarea unei hotărâri a Parlamentului prin care se ia act de apariția situației ce determină încetarea, revocarea sau suspendarea mandatului. Încetarea, revocarea și suspendarea mandatului directorului Serviciului se adoptă de către Parlament cu votul majorității deputaților aleși.</p>
<p>În raport cu „Obligațiile Centrului” expuse la art.9 din Proiect, considerăm că acestea sunt expuse foarte laconic. Or, prin prisma previzibilității și asigurării proporționalității (exigențe CEDO) se cere o dezvoltare și enumerare mai concretă a acestora.</p>	<p>Se acceptă conceptual. Au fost operate modificările de rigoare în proiect.</p>
<p>În contextul dreptului Centrului menționat la art. 8, pct. c) și anume dreptul să facă schimb și să primească informațiile necesare de la autoritățile publice pentru realizarea atribuțiilor sale”, considerăm că schimbul de informații implică în mod obligatoriu ca componente furnizarea și recepționarea informației, ceea ce determină o reformulare a textului, și anume: <i>să facă schimb de informații necesare cu autoritățile publice pentru realizarea atribuțiilor sale.</i></p>	<p>Se acceptă. Au fost operate modificările de rigoare în proiect.</p>
<p>La articolul 7 se identifică Atribuțiile Centrului, care în mod evident ținesc în comun combaterea dezinformării și a propagandei prin elaborarea de recomandări. Care-s garanțiile de executare a acestora? În măsură se asigură executarea lor? Deci ne putem pomeni în fața unor acțiuni fără o finalitate sigură. Nu avem în vedere limitarea dreptului de a aplica recomandările Centrului, ci faptul că anume caracterul ne-obligator al acestor recomandări creează premisa de o potențială neglijare a lor de către subiecții de rea-credință. Considerăm că anume aici ar fi</p>	<p>Nu se acceptă. A fost schimbat accentul de pe „combateră” pe comunicare strategică – campanii de informare. Comunicarea strategică are la bază două componente esențiale: măsuri reactive – detecție și contracarare; măsuri proactive – comunicare strategică la nivel național / campanii de informare integrate în obiective strategice de informare (proiectul de lege va pune un accent mai mare pe latura proactivă a comunicării strategice). Latura reactivă va rămâne la nivel de recomandare.</p>

	<p>necesară eventuala completare a textului cu anumite mecanisme ce ar asigura combaterea</p> <p>dezinformării, malinformării etc. Adicional menționăm că deși la art. 8, lit. b) identificăm dreptul Centrului <i>să sesizeze, în limitele atribuțiilor, autoritățile competente și organele de drept în cazul depistării încălcărilor legislației naționale</i>, în opinia noastră acest lucru nu asigură atingerea finalităților trasate la inițierea proiectului de lege, cum spre exemplu, se întâmplă cu Curtea de Conturi, care are acest drept, îl aplică, adică sesizează organele competente, însă în practică nu își atinge finalitatea. În plus, din atribuțiile Centrului se identifica necesitatea implicării specialiștilor din multiple domenii, ceea ce probabil va fi dificil de realizat în practică. Or, e nevoie de specialiști începând de la pedagogi și psihologi până la specialiști în digitalizarea informației și diseminarea eficientă a acesteia.</p>
	<p>Reformularea textului stipulat la art. 6, pct.b) din Proiect, or nu exprimă exact scopul și menirea susținută de autorii proiectului de lege, ba dimpotrivă este susceptibil de interpretare arbitrară. Recomandăm următoarea formulare: <i>evaluarea spațiului informational public, asigurarea schimbului de informații cu autoritățile și instituțiile relevante ale statului, precum și informarea corectă a publicului în raport cu evenimentele, faptele, subiectele ce fac obiect al afluxului informational dezinformator, în limitele atribuțiile de cadrul normative</i>. Or, ceea ce trebuie să se deducă de aici este faptul că Centrul demască dezinformarea si combate activ răspândirea acestei categorii de informații. Totodată, considerăm necesară definirea instituțiilor relevante întrucât formularea dată creează premise pentru multiple interpretări, ceea ce nu va contribui nicicum la atingerea scopului propus, ci dimpotrivă, va face dificilă aplicarea legii.</p>
	<p>Atribuțiile Centrului au fost modificate substanțial.</p>

	<p>Propunem ca în conținutul Proiectului de lege să fie făcute referințe la normele constituționale aferente problematicei apărării informaționale și combaterii propagandei. Avem în vedere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Art.5 alin.(2) - „Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologic oficială a statului” • Art.32. Libertatea opiniei și exprimării • Art.34. Dreptul la informație 	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Autorul nu a considerat necesară efectuarea modificărilor respective, deoarece nu s-au identificat modalități adecvate de integrare a aspectelor menționate, care să aducă o valoare adițională în proiectul de lege.</p>
<p>Centrul de Analiză și Prevenire a Corupției</p>	<p>Autor al actului normativ este Președintele Republicii Moldova, ceea ce corespunde articolului 73 din Constituția Republicii Moldova, care consacră dreptul de inițiativă legislativă a Președintelui. Totuși, în opinia noastră, obiectul legii – crearea unei autorități publice cu atribuții difuze în domeniul de competență al unor autorități deja existente (Consiliul Audiovizualului, Consiliul Suprem de Securitate, Serviciul de Informații și Securitate etc.) și în sfera de aplicabilitate a libertății de exprimare și dreptului de acces la informație, excede competențelor Președintelui țării stabilite în articolele 85-88 ale Constituției Republicii Moldova.</p> <p>Categoria actului normativ propus este de lege organică, ceea ce nu corespunde art.72 din Constituție și articolului 10 al Legii 100/2017 privind actele normative. Subiectele abordate în textul proiectului de lege nu sunt în lista domeniilor prevăzute de Constituție și Legea 100/2017 pentru legile organice.</p> <p>Textul legii și nota informativă nu conțin un articol separat și nu descriu în mod clar și previzibil scopul promovării legii. Din nota informativă poate fi dedus doar că ”Proiectul de lege a fost elaborat în contextul necesității de a reduce influența informației rău intenționate asupra proceselor decizionale din Republica Moldova și de a dezvolta mijloace de comunicare între stat și cetățean, pe probleme de politică internă și externă, și de a conjuga</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Potrivit legislației în vigoare, dreptul la inițiativă legislativă nu este expres limitat de atribuțiile subiecților investiți cu acest drept.</p>
	<p>Categoria actului normativ propus este de lege organică, ceea ce nu corespunde art. 10, lit. v), Legea 100/2017, decizia rămâne la discreția Parlamentului.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Conform art. 10, lit. v), Legea 100/2017, decizia rămâne la discreția Parlamentului.</p>
	<p>Textul legii și nota informativă nu conțin un articol separat și nu descriu în mod clar și previzibil scopul promovării legii. Din nota informativă poate fi dedus doar că ”Proiectul de lege a fost elaborat în contextul necesității de a reduce influența informației rău intenționate asupra proceselor decizionale din Republica Moldova și de a dezvolta mijloace de comunicare între stat și cetățean, pe probleme de politică internă și externă, și de a conjuga</p>	<p>Se acceptă conceptual.</p> <p>Au fost operate modificările necesare la capitolul de noțiuni.</p>

	<p>eforturile statului și ale cetățeanului, pentru facilitarea promovării intereselor naționale și creșterea rezilienței naționale la informații ostile”. Trebuie menționat că atât proiectul legii, cât și nota informativă operează cu noțiuni și alegații de ordin declarativ care nu sunt consacrate și unanim acceptate în legislația națională, tratatele internaționale și în doctrina juridică/de specialitate din domeniul libertății de exprimare.</p>
	<p>Nota informativă, formal, respectă structura prevăzută de anexa Legii 100/2017 și include toate secțiunile prevăzute de aceasta. Totuși, gradul de completare și argumentare nu răspund condițiilor stabilite în instrucțiunile de completare din Anexa nr.1 a Legii 100/2017, iar nota, în proporție de 80%, reproduce fidel textul proiectului, fără a oferi detalii explicative și coerente privind conceptul și finalitățile urmărite.</p>
	<p>Argumentarea prezentată în nota informativă a proiectului este extrem de lapidară. În context notăm că art. 25 din Legea 100/2017 stabilește că: (1) Elaborarea proiectelor actelor normative este precedată, în funcție de importanța și complexitatea proiectelor respective, de efectuarea studiilor de cercetare în scopul fundamentării necesității sau lipsei acestora privind inițierea elaborării unui act normativ. Studiile de cercetare se efectuează pentru cunoașterea temeinică a realităților social-economice ce urmează a fi reglementate, a cadrului normativ relevant, a reglementărilor similare în legislația altor state, inclusiv a țărilor Uniunii Europene. [...] Studiul de cercetare este efectuat de către subiecții din partea cărora vine propunerea inițierii elaborării actului normativ. Reținem că proiectul intervine cu noi reglementări instituționale și conceptuale într-un domeniu sensibil – exercitarea libertății de opinie și a exprimării, consacrată de articolul 32 al Constituției, prin urmare o analiză</p>
	<p>Se acceptă conceptual.</p>
	<p>Se acceptă conceptual.</p>

	comprehensivă/studiu de cercetare în accepțiunea Legii 100/2017 urma a fi asigurată.	
	Proiectul legii și nota informativă nu conțin referințe la standarde internaționale relevante, inclusiv la reglementările UE din domeniu. Nota informativă reține doar că ”proiectul de lege nu are drept obiectiv armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene”. Nota informativă nu oferă o evaluare a standardelor internaționale și a bunelor practici în domeniu (în cazul în care acestea ar exista). O astfel de analiză este importantă pentru două componente-cheie ale proiectului: noțiunile utilizate (relevante fiind jurisprudența CtEDO, unele directive ale UE, opiniile/avizele Comisiei de la Veneția) și statutul entității care se propune să vegheze securitatea informațională a statului în vederea ”protejării interesului național”. Evaluarea respectivă este utilă pentru a putea aprecia cât de justificată, relevantă și pertinentă este această nouă entitate din perspectiva dreptului comparat.	Nu se acceptă. Domeniul respectiv, și anume comunicarea strategică, nu este reglementat la nivel de UE.
	Textul proiectului și nota informativă conțin referințe la ”interesul național” care urmează a fi protejat prin crearea Centrului care va avea în grijă sa securitatea spațiului informațional din Republica Moldova. Remarcăm natura extrem de incertă a noțiunii de ”interes național” care nu este consacrată de legislația națională. Adicional, în lipsa unor argumente pertinente și plauzibile în nota informativă, am putea admite promovarea unor interese de ordin politic în vederea ”securizării/flitrării pîntite” a spațiului informațional. Această prezumție este alimentată și de conținutul contradictoriu și vag al normelor din proiect și caracterul lapidar al notei informative.	Se acceptă. Au fost precizate trimiterile la „interesul național” în sensul prezentului proiect de lege.
	Analiza prevederilor proiectului din perspectiva drepturilor omului arată că acesta are o magnitudine sporită de risc pentru exercitarea drepturilor omului, în speță fiind vorba de libertatea	Nu se acceptă. Riscurile aferente au fost evaluate.

	<p>fundamentală de opinie și liberă exprimare. Chiar dacă această inițiativă este justificată prin buna intenție de "protejare a interesului național" de dezinformare și propagandă (terminologie/instituții care nu sunt consacrate și unanimitate și interpretate la nivel regional și internațional), pe termen lung și în ipoteza adoptării acestei legi, considerăm că aceasta va servi drept un instrument foarte puternic de decimare și suprimare a libertății de exprimare.</p>
<p>Se acceptă. Au fost operate modificări.</p>	<p>Denumirea proiectului este contrară rigorilor Legii 100/2017 cu privire la actele normative care prevede la art. 42 alin. (2) că: "denumirea actului normativ trebuie să fie laconică și să exprime cu claritate obiectul reglementării" .</p>
<p>Se acceptă. A fost exclus preambulul.</p>	<p>Prezenta lege stabilește statutul, cadrul juridic, principiile, misiunea, atribuțiile, drepturile, obligațiile, modul de organizare și finanțare a Centrului Național de Apărare Informațională și a Combaterii a Propagandei – Patriot.</p> <p>Opinie: Textul respectiv este integrat în preambulul proiectului, însă în esență sa vizează norme privind obiectul de reglementare al legii. Notăm că, potrivit art. 43 al Legii 100/2017 "Preambulul precedă clauza de adoptare și nu conține norme juridice și reguli de interpretare. De regulă, acesta însoțește un act normativ de importanță majoră pentru societate."</p>
<p>Se acceptă. Autorul a stabilit în proiectul de lege revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>	<p><i>comunicare strategică</i> – proces planificat de informare a publicului prin intermediul mesajelor clare, complete și obiective , care se bazează pe fapte și informații veridice, utilizând mijloace de comunicare oficiale , în vederea creșterii nivelului de conștientizare și înțelegere a subiectelor relevante de interes public;</p> <p>Opinie: Noțiunea operează cu un set de categorii și alegații de ordin general și declarativ care nu oferă nici o claritate cum și de</p>

	<p>către cine va fi interpretată: care vor fi criteriile pentru stabilirea caracterului "clar, complet și obiectiv" a mesajelor? care mijloace de comunicare vor fi considerate "oficiale" etc. În același timp, obiectivul urmărit a comunicării "strategice" de a crește "nivelul de conștientizare și înțelegeră" trebuie să fie parte a culturii generale a populației și presupune dezvoltarea gândirii, analizei critice a informațiilor. Or, utilizarea instrumentului "comunicării strategice" în varii formule și combinații de guvernare (în dependență de cursul politic și valorile promovate) poate să difere dramatic, să comporte un caracter discreționar și să contribuie la suprimarea libertății fundamentale la opinie și libertatea de exprimare.</p>	
	<p><i>capacități de comunicare strategică</i> – resursele umane, tehnologice și organizaționale dezvoltate și utilizate pentru a implementa eficient campanii de comunicare strategică în diferite contexte și mijloace de comunicare.</p> <p>Opinie: Noțiunea respectivă are un caracter ambiguu și pare a fi preluată mecanic din legislația altor state, respectiv este inadecvată contextului normativ al RM.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Autorul a stabilit în proiectul de lege revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>
	<p><i>falsuris (fake)</i> – o tehnică de dezinformare care constă dintr-o relatare jurnalistică ce prezintă informații false sau un amestec de informații false și adevărate create și diseminate cu scopul de a dăuna sau a aduce prejudicii; malinformare (malinformation) – răspândirea în mod intenționat a unor informații care pornesc de la realitate despre o persoană, un lucru, un fapt sau un eveniment cu intenția explicită de a provoca rău sau ignorând faptul că aceasta ar putea produce rău, precum discursul care incită la ură sau violență.</p> <p>Opinie: Analiza comparată a celor două noțiuni de "fals" și "malinformare" arată o distincție foarte subțire și nu este clar cum se va face interpretarea când apse manifestă o formă sau alta, cine</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Autorul a stabilit în proiectul de lege revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>

	<p>va face delimitarea și în baza a căror criterii. Mai mult, formulările utilizate pentru definirea acestor două noțiuni nu sunt compatibile conceptelor din Legea libertății de exprimare, 64/2010 și noțiunilor similare, apropiate ca sens din Codul serviciilor media audiovizuale, 174/2018 (a se vedea noțiunile „dezinformare”, „discurs care incită la ură”, „mesaj subliminal”, „protejarea spațiului audiovizual național”, „securitate informațională” etc.)</p>	
	<p><i>verificarea veridicității faptelor (fact - checking)</i> – proces care urmărește să verifice faptele din spatele unei informații pentru a promova adevărul și corectitudinea prezentării informației;</p> <p>Opinie: Nu este clară necesitatea noțiunii și care ar fi valoarea adăugată a acesteia, inclusiv ținând cont de încălcătura declarativă/de lozincă a formulării ”pentru a promova adevărul”. Scopul de a promova/a găsi adevărul ține mai mult de un concept filosofic și metafizic și nu poate fi reglementat prin norme rigide în cadrul unei legi.</p>	<p>Se acceptă. Autorul a stabilit în proiectul de lege revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>
	<p><i>mijloace de comunicare</i> – instrumente și tehnologii utilizate pentru transmiterea și primirea mesajelor între emițători și receptori informațiilor, incluzând canalele de comunicare tradiționale, precum și canalele digitale, care permit interacțiunea și schimbul de informații într - un mod eficient și accesibil;</p> <p>Opinie: Definiția utilizată pentru această noțiune are un caracter extrem de general și nu permite înțelegerea și interpretarea practică ulterioară. Apare întrebarea firească dacă postările pe rețelele de socializare, acțiuni online ale activiștilor civici, orice alte activități publice vor fi interpretate ca ”mijloace de comunicare”. Considerăm că o asemenea abordare extensivă este improprie unui act normative.</p>	<p>Se acceptă. Autorul a stabilit în proiectul de lege revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.</p>
	<p><i>propagandă</i> – acțiune intenționată și sistematică de influențare a opiniei publice prin manipularea și falsificarea informațiilor, în</p>	<p>Se acceptă. Autorul a stabilit în proiectul de lege revizuit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca</p>

vederea promovării unor idei, credințe, interese sau agende specifice. Opinie: Noțiunea respectivă este foarte controversată și nu este consacrată în standardele internaționale de referință. De asemenea, noțiunea nu respectă criteriile de claritate și previzibilitate impuse unei norme de drept, condiție urmărită constant în jurisprudența Curții Constituționale și a CtEDO.	„comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign malign information / acțiunile străine de manipulare a informațiilor și ingerințele străine”.
<i>e) respectare a drepturilor și libertăților omului; f) neutralitate politică</i> Opinie: Principiile evidențiate de activitate ale Centrului pot fi interpretate doar ca generale și declarative, or, statutul și subordonarea Centrului reglementate prin proiect induc supoziția că acesta nuși va păstra neutralitatea politică, în cazul schimbării Președintelui țării și respectiv poate duce și la schimbarea opticii și abordărilor. Astfel, considerăm că păstrarea neutralității politice este foarte improbabilă, ceea ce va duce și la atingerea drepturilor și libertăților omului de acces la informație, de opinie și libertate de exprimare.	Articolul a fost exclus din proiect. Autorul a renunțat la principiile stabilite în proiectul de lege, din motiv că acestea nu contribuie la îmbunătățirea proiectului.
(1) Centrul are misiunea de a consolida eforturile interinstituționale în lupta împotriva dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale. Opinie: Nu este clar eforturile căror instituții își propune să consolideze Centrul? Cum relaționează această prevedere cu atribuțiile ministerelor, Guvernului, Parlamentului? Formularea „interese naționale” este controversată și neclară: care-s interesele naționale și unde sunt acestea fixate? Cine le determină?	Se acceptă parțial. Trimiterile la „interes național” au fost precizate în sensul prezentului proiect de lege.. În ceea ce privește misiunea Centrului, aceasta urmează a fi exprimată într-un mod general, fără a intra în specific, sau specificul este stabilit în funcțiile, atribuțiile, drepturile și obligațiile Centrului, acestea fiind o desfășurare a misiunii atribuite Centrului.
(2) Centrul își desfășoară activitatea prin: a) promovarea dezideratelor de coeziune socială, patriotism, integrare europeană	Se acceptă parțial.

<p>și pace interetnică; [...] (3) Ministerele, autoritățile administrative centrale și structurile organizaționale din sfera lor de competență și instituțiile publice din subordinea Guvernului, în măsura în care nu contravine dispozițiilor legilor speciale care reglementează activitate a autorităților respective, vor oferi Centrului sprijinul necesar pentru exercitarea atribuțiilor sale stabilite în conformitate cu prezenta lege și alte acte normative.</p> <p>Opinie: Alin. (2) al art. 5 are un caracter general, declarativ și este impropriu pentru formularea misiunii unei autorități publice, fiind specific mai mult pentru o organizație din mediul neguvernamental. Mai mult, se va ține cont de faptul că potrivit art. 96 al Constituției Republicii Moldova ” Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice ”, iar ” organele centrale de specialitate ale statului sînt ministerele. Ele traduc în viață, în temeiul legii, politica Guvernului, hotărârile și dispozițiile lui, conduc domeniile încredințate și sînt responsabile de activitatea lor.” În lumina normelor constituționale citate, nu este clar gradul de obligativitate a autorităților specificate în alin. (3) al art.5 din proiect de a oferi sprijin Centrului și în ce mod vor oferi acest sprijin, inclusiv ținând cont de faptul că Centrul va ”consolida eforturile interinstituționale” (a se vedea alin. (1) art.5)</p>	<p>Ce ține de misiunea Centrului, autorul notează că aceasta urmează să fie stabilită în mod generic, fără a se furniza detalii, sau detaliile sunt furnizate în funcțiile, atribuțiile, drepturile și obligațiile Centrului, care sunt o desfășurare a misiunii atribuite Centrului.</p> <p>În plus, cu referire la „gradul de obligație a autorităților de a acorda sprijin Centrului”, autorul reține că legea reglementează raportul respectiv, în acest sens devenind obligatoriu.</p> <p>Forma interacțiunii urmează să fie stabilită suplimentar în metodologiile care urmează a fi elaborate și agreate de Centru cu alte entități publice de profil, pentru a exclude interpretări eronate.</p>
<p>Funcțiile descrise ale Centrului dublează prevederile de la art.5 al proiectului care reglementează misiunea.</p>	<p>De concretizare.</p> <p>Conceptual, funcțiile, atribuțiile, drepturile și obligațiile Centrului, care sunt o desfășurare a misiunii atribuite Centrului. Totuși, în vederea evitării repetiției, vor fi operate modificări în scopul delimitării exacte a acestora.</p>
<p>Cu referire la atribuțiile Centrului:</p> <p>Opinie: Atribuțiile Centrului stabilite la art. 7 denotă o dublare de competențe care revin deja altor autorități: Consiliului</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Atribuțiile Centrului nu va dubla nici una dintre sarcinile atribuite organismelor existente. Totuși, pentru a preciza</p>

	<p>Audiovizualului și Serviciului de Informații și Securitate. În ipoteza adoptării acestui proiect de lege, există riscul conflictului de competențe dintre aceste autorități și lipsei unei abordări comune.</p>	<p>această relație, Centrul urmează să elaboreze metodologii, ghiduri și instrucțiuni comune, precum și să instituie diferite formate de cooperare între acestea.</p>
	<p>Cu referire la atribuțiile Centrului: Opinie: Elaborarea programului de comunicare strategică pare a fi o atribuție improprie Centrului și nu este clar cine va aproba programul respectiv și care va fi gradul lui de obligativitate.</p>	<p>Prevederile respective au fost excluse. Autorul a renunțat la prevederile referitoare la proiectul programului de comunicare strategică la nivel național.</p>
	<p>Cui vor fi adresate aceste instrucțiuni/ghiduri și care va fi gradul de obligativitate a lor, inclusiv care vor fi consecințele nerespectării lor?</p>	<p>De concretizare. Centrul ar urma să dezvolte, să coordoneze, să implementeze și să ajusteze instrucțiuni, ghiduri, metodologii și proceduri pentru a sprijini autoritățile și instituțiile publice.</p>
	<p>Nu este clar care ar fi rolul și impactul platformelor de interacțiune cu cetățenii și jurnaliștii, pe cât de obligatorii ar fi recomandările și cum asta poate influența libertatea de exprimare?</p>	<p>De concretizare. Se înțelege că Centrul are dreptul de a înființa grupuri de lucru sau alte platforme de coordonare între autorități și instituții publice, organizații necomerciale, instituții mass-media, parteneri internaționali și alte părți implicate în evaluarea spațiului informațional. Sectorul privat nu este obligat să implementeze deciziile luate în cadrul acestor formate. Fiecare participant, prin implicarea în astfel de formate, își asumă voluntar anumite angajamente.</p>
	<p>Aparent, Centrul, afară de elaborarea unor programe, platforme și ghiduri, ar urma să întreprindă acțiuni de "contracurare", ceea ce pare a fi excesiv. Evidențiem utilizarea în context a sintagmei "interes național" care are un caracter ambiguu</p>	<p>Se acceptă parțial. Sintagma „interes național” a fost precizată, în sensul prezentului proiect de lege. În plus, conceptul proiectului a fost schimbat pentru a da un rol primordial activităților de comunicare și secundar activităților de „combateră”. Totodată, autorul reiterează că acțiunile de combatere nu</p>

	vor avea mecanisme punitive, având rol de recomandare atât autorităților competente, cât și mediului privat.
Care este statutul și gradul de obligativitate a acestor recomandări? Cum corelează aceste atribuții cu atribuțiile CA și SIS? Cum corelează aceste atribuții cu atribuțiile CA și SIS, precum și atribuțiile ministerelor, altor autorități publice?	De concretizare. Recomandările nu sunt obligatorii, însă, pentru organele abilitate, ele pot sta la baza declanșării procedurilor legale, conform atribuțiilor, pentru a atrage la răspundere pentru încălcarea prevederilor legislației. Rolul Centrului va fi transversal și de sprijin pentru autoritățile naționale, având mecanisme, inclusiv software, de detectare și analiză a informațiilor din spațiul public, în vederea stabilirii anumitor „pattern-uri” care ar putea prezenta amenințări la adresa securității naționale.
(2) Selectarea directorului Centrului se face în baza unui concurs public, anunțat și organizat de Președintele Republicii Moldova, în conformitate cu regulamentul aprobat prin decret. Opinie: Atribuția conferită Președintelui Republicii Moldova de selectare a directorului și adoptării unui Regulament în acest sens este improprie și depășește atribuțiile constituționale ale Președintelui.	Nu se acceptă. Nu au fost depistate careva norme care contravin legislației în vigoare.
Temeiurile de eliberare a directorului sunt sumare (unele au un caracter controversat – ”exprimarea votului de neîncredere” de cine?) și nu iau în considerare alte eventuale situații/stări de incompatibilitate care ar impune eliberarea acestuia.	Se acceptă. Autorul a operat modificări sub aspectul excluderii dreptului de destituire a directorului „pierderea încrederii”.
Normele privind Colegiul Centrului sunt vagi și nu există o claritate care ar fi rolul acestuia. Dacă se va invoca faptul că acest Colegiu va evalua activitatea Directorului Centrului, trebuie să se țină cont de faptul că Regulamentul Colegiului urmează a fi aprobat chiar de Directorul Centrului și acest fapt suscită dubii rezonabile cât de obiectivă va fi această evaluare.	Se acceptă parțial. Au fost stabilite prevederi adiționale privind funcționalitatea Colegiului, pentru a minimiza marja de discreție a Directorului privind elaborarea regulamentului Colegiului.

<p>Organizarea Centrului În cadrul Centrului activează funcționari publici și personal care efectuează deservirea tehnică, statutul fiecăruia fiind stabilit în conformitate cu legislația.</p> <p>Opinie: Articolul respectiv este lapidar și nu oferă nici o certitudine juridică despre modul de organizare a Centrului. Aparent, autorii încă nu au prognozat care ar fi structura acestui Centru, numărul de personal implicat, buget necesar etc. Notăm că asemenea prognoze nu se conțin nici în nota informativă la proiect.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>De menționat că structura, organigrama și efectivul-limită ale Centrului urmează a fi elaborate de către directorul Centrului.</p>
<p>Coordonarea activității Centrului (1) Activitatea Centrului este coordonată de Președintele Republicii Moldova. (2) Rolul de coordonare al Președintelui Republicii Moldova presupune: a) inițierea procesului de elaborare a programului de comunicare strategică la nivel național; b) aprobarea proiectului programului d e comunicare strategică la nivel național; c) monitorizarea implementării programului de comunicare strategică la nivel național.</p> <p>Opinie: Atribuirea competenței de coordonare Președintelui țării este improprie și contrară normelor constituționale. Competențele de aprobare a programului de comunicare strategică și monitorizare a implementării, de asemenea nu pot fi susținute și urmează fi examinată opțiunea de a transfera aceste competențe către una din autoritățile administrației publice centrale de specialitate (ministere).</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>A fost luată în considerare excluderea prevederilor articolului 15 din proiect, deoarece prevederile referitoare la elaborarea programului de comunicare strategică la nivel național au fost suplimentar examinate în conformitate cu alineatele (3) și (5) ale Legii nr. 100/2017 și s-a decis excluderea acestora din lipsa unor alternative viabile.</p>
<p>Controlul parlamentar asupra activității Centrului (1) Parlamentul, prin comisiile permanente de profil, exercită controlul parlamentar asupra activității Centrului, conform regulamentelor acestora.</p> <p>Opinie: Nu este clar care din comisiile parlamentare va fi responsabilă de exercitarea controlului parlamentar. Conform</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Comisiile care vor fi direct implicate în procesul de control parlamentar urmează să fie stabilite de Parlament.</p>

	competențelor atribuite Centrului, controlul ar urma să fie exercitat de 3 comisii parlamentare. Refinem că partajarea acestei competențe între mai multe comisii riscă să afecteze obiectivitatea și celeritatea procesului de control.	
Centrul pentru Jurnalism Independent	<p>Conform art. 1 alin. (1) al conceptului proiectului de lege, „Centrul Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei – Patriot (în continuare – Centrul) este o autoritate publică independentă, față de alte persoane juridice de drept public sau privat și față de persoanele fizice, ce funcționează la nivel național ca structură unică”.</p> <p>Propuneri:</p> <p>În virtutea normelor constituționale, asigurarea realizării politicii interne și externe a statului, precum și exercitarea conducerii generale a administrației publice revine Guvernului, politicile, hotărârile și dispozițiile cărora sunt transpuse în practică de către ministere – organele centrale de specialitate ale statului. Totodată, normele constituționale admit posibilitatea înființării a altor autorități administrative atunci când există necesitatea de a conduce sau de a exercita controlul în domenii care nu intră nemijlocit în atribuțiile ministerelor. Din interpretarea prevederilor legii supreme a statului rezultă că domeniul de activitate care se intenționează a fi atribuit Centrului (asigurarea politicilor în domeniul asigurării securității spațiului informațional) constituie parte integrantă a rolului pe care Constituția îl atribuie Guvernului. Or, normele constituționale nu prevăd nicio excepție în acest sens. Astfel, locul organic și firesc al Centrului nu poate fi decât în cadrul structurii organizatorice a sistemului administrativ guvernamental, căruia îi este aplicabil principiul unității administrației publice centrale de specialitate⁴. Mai mult, pornind de la certitudinea că misiunea specifică a Centrului poate fi realizată prin eforturi comune de comunicare strategică, integrante pentru fiecare instituție de stat și la fiecare</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>De remarcat faptul că Centrul este o autoritate autonomă de Guvern, înființată prin lege, similar modelului ANI, CNPDCP, CNA, SIS, SPPS etc. În mod similar, domeniile administrate de CNA, SPPS, CNPDCP, SPPS nu sunt prevăzute expres ca domenii de activitate stabilite prin Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern. Stabilirea cadrului structural al autorităților rămâne la latitudinea legiuitorului, în conformitate cu atribuțiile care îi sunt atribuite prin Constituție.</p>

	<p>nivel al politicii și strategiei naționale, elementul coordonării interinstituționale poate fi realizat eficient doar în cazul încadrării Centrului în sistemul administrativ guvernamental. Comunicarea strategică trebuie asumată, concepută și coordonată de la nivelul cel mai înalt al guvernării, acolo unde este realizată și strategia de securitate, pentru a fi sincronizată cu aceasta și pentru a-i transpune ideile și mesajele în strategii narative proactive. În concluzie, CJI consideră judicios de a revizui forma de organizare juridică a Centrului prin încorporarea acestuia în structura administrativă a Guvernului.</p>
<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Condițiile de numire în funcție, încetare și suspendare a mandatelor de director și director adjunct al Centrului au fost modificate substanțial.</p> <p>Totuși, pe partea ce ține de organizarea concursului public, autorul a considerat oportună păstrarea formulei prin care selectarea directorului Centrului se va face în baza unui concurs public, anunțat și organizat de Președintele Republicii Moldova, în conformitate cu regulamentul aprobat prin decret.</p> <p>Adițional, s-a decis includerea în proiectul revizuit a prevederilor conform cărora candidatul propus la funcția de director al Centrului ar urma să fie audiat prealabil de către comisia parlamentară cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, cu participarea membrilor comisiei apărare națională, securitate și ordine publică, care va prezenta, în acest sens, un raport în ședința plenară a Parlamentului.</p>	<p>În vederea asigurării certitudinii și corectitudinii cadrului de reglementare a procesului de organizare și desfășurare a concursului public, cât și a procedurii administrative ce urmează a fi nemijlocit realizată, considerăm că potențiala lege trebuie să conțină, cel puțin, prevederi legale minime ce se referă la modul de selecție a directorului.</p>
<p>Se acceptă.</p> <p>Autorul, reevaluând raporturile ierarhice, a luat în considerare introducerea unui mandat pentru director,</p>	<p>Este imperios ca criteriile care stau la baza revocării, mai exact, „<i>pierderea reputației profesionale ireproșabile</i>”, „<i>evaluarea negativă a activității directorului</i>”, „<i>exprimarea votului de</i></p>

<p><i>neîncredere</i>", cuprinse în conceptul proiectului de lege să fie expuse într-un mod clar și predictibil, în vederea clarificării acțiunilor și obligațiilor executate sau neexecutate care pot duce la constatarea celor trei temeuri de eliberare din funcție. În caz contrar, principiile activității de legiferare, în speță, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice, prevăzute la art. 3 alin. (1) lit. d) din Legea 100/2017, nu vor fi asigurate.</p>	<p>care poate fi încheiat doar în următoarele situații: expirarea termenului pentru care a fost numit; demisia la inițiativa proprie; o sentință definitivă de condamnare sau pierderea dreptului de a ocupa o funcție publică sau o funcție de demnitate publică prin hotărâre judecătorească definitivă; alegerea într-o funcție electivă; decesul; revocarea.</p> <p>Condițiile pentru încetarea mandatului directorului au fost stabilite suplimentar în proiectul de lege.</p>
<p>Remarcăm neconcordanța logică a prevederilor art. 10 alin. (3) lit. d) [„Eliberarea din funcție a directorului se face de Parlament, la propunerea Președintelui Republicii Moldova, în cazurile în care (...) d) este exprimat vot de neîncredere”]. Mai exact, odată ce votul de neîncredere reprezintă o emanație exclusivă a voinței Legislativului, exprimarea acestuia în vederea eliberării din funcție a directorului nu poate fi făcută la propunerea președintelui Republicii Moldova.</p>	<p>Se acceptă conceptual.</p> <p>Autorul, reevaluând raporturile ierarhice, a luat în considerare introducerea unui mandat pentru director, care poate fi încheiat doar în următoarele situații: expirarea termenului pentru care a fost numit; demisia la inițiativa proprie; o sentință definitivă de condamnare sau pierderea dreptului de a ocupa o funcție publică sau o funcție de demnitate publică prin hotărâre judecătorească definitivă; alegerea într-o funcție electivă; decesul; revocarea.</p>
<p>Versiunea actuală a conceptului proiectului de lege detunează sensul inițial al inițiativei legislative – cel de a atribui Centrului drept obiectiv principal desfășurarea activității de asistență autorităților publice în vederea promovării interesului național și sprijinirii implementării politicilor și obiectivelor naționale. CJI consideră că funcțiile, atribuțiile și misiunea Centrului necesită a fi racordate la obiectivul primar de coordonare și asistare a tuturor instrumentelor guvernamentale în procesul de comunicare strategică.</p>	<p>Se acceptă conceptual.</p> <p>Au fost revăzute funcțiile și atribuțiile Centrului, pentru a scoate în evidență rolul de coordonare a activităților de comunicare strategică.</p>
<p>Conceptul proiectului de lege [art. 3] conține o serie de prevederi ce definesc noțiunile de dezinformare, falsuri (fake), informare greșită (misinformation), malinformare (malinformation),</p>	<p>Se acceptă conceptual.</p> <p>Compartimentul respectiv a fost revizuit prin stabilirea unui număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca</p>

<p>verificarea veridicității faptelor (fact-checking) și propagandă. Noțiunea de dezinformare [„răspândire intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului”], introdusă⁷ în Codul serviciilor media audiovizuale în luna iunie 2022, general nerecomandată pentru utilizare în documente juridice, și-a demonstrat deja ineficiența de implementare în practica administrativă a Consiliului Audiovizualului. Totodată, remarcăm că, odată ce valoarea socială protejată prin prisma normelor conceptului proiectului de lege reprezintă securitatea informațională a statului, drept parte a securității naționale, actuala definiție a dezinformării este în disonanță cu obiectivul anunțat. Or, răspândire intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social sau unei organizații nu echivalează întotdeauna cu punerea în pericol a securității statului. Același argument este aplicabil și în cazul noțiunii de propagandă [„acțiune intenționată și sistematică de influențare a opiniei publice prin manipularea și falsificarea informațiilor, în vederea promovării unor idei, credințe, interese sau agende specifice” – dacă promovarea acestor idei, credințe, interese sau agende specifice nu periclitează securitatea statului, acest tip de „propagandă” nu trebuie să constituie o preocupare a Centrului. Întrucât aceste noțiuni au un potențial larg de interpretare, iar aplicarea acestora în mod neadecvat ar putea duce la restrângerea dreptului constituțional la libera exprimare, CJI consideră că aceste definiții, în versiunea actuală, sunt improprii unui potențial act normativ. Cadrul legal trebuie să ofere mecanisme coerente și obiective în abordarea fenomenului de dezinformare, luând în considerare, în special, impactul asupra valorii sociale protejate – securitatea națională.</p>	<p>„comunicare strategică”, dezinformare” și „foreign information manipulation and interference”.</p>
<p>Din analiza atribuțiilor ce se intenționează a fi deferite Centrului, concluzionăm că unele dintre acestea se dublează cu cele ale altor</p>	<p>Nu se acceptă.</p>

<p>autorități care îndeplinesc funcții similare, cum ar fi Consiliul Audiovizualului sau Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Totodată, actuala versiune a conceptului proiectului de lege nu oferă suficiente reglementări juridice pentru a asigura delimitarea competențelor funcționale prin reglementarea raporturilor juridice dintre Centru cu alte structuri statale în domenii congruente. Prin urmare, CJI recomandă explicitarea modului de interacțiune cu alte autorități publice care dețin atribuții ce se intercalează cu cele ale Centrului, în vederea evitării apariției conflictelor de competență și eficientizării activității autorităților.</p>	<p>Obiectul acestei legi îl constituie coordonarea eforturilor interinstituționale, în condițiile în care rolul coordonării interinstituționale în asigurarea securității informaționale prin comunicare strategică (fiind considerat instrument optimal non-punitiv de luptă împotriva „dezinformării” și „propagandei”) este absent la nivel de sistem.</p> <p>Comunicarea strategică are la bază două componente esențiale: măsuri reactive – detecție și contracarare; măsuri proactive – comunicare strategică la nivel național / campanii de informare integrate în obiective strategice de informare .</p> <p>Instituțiile menționate prin prisma oportunității extinderii competențelor acestora, cu scopul de a acoperi vulnerabilitatea anunțată (mediul online), nu vor putea asigura coordonarea națională a eforturilor de comunicare strategică. Acestea sunt axate pe domenii înguste de asigurare a protecției spațiului informațional, decurgând din logica creării instituțiilor respective și a competențelor funcționale care le sunt atribuite (mecanisme punitive).</p> <p>Nu se acceptă.</p> <p>Autorul a renunțat la prevederile referitoare la proiectul programului de comunicare strategică la nivel național. În proiect, intenția autorului de a avea Directorul/Centrul responsabil pentru elaborarea și prezentarea programului respectiv Președintelui Republicii Moldova spre aprobare a fost abandonată, având în vedere cadrul normativ aferent, în special alin. (3) și (5) din Legea nr. 100/2017. Asupra operării unor formule alternative nu s-a ajuns la consens.</p>
---	---

Conform art. 42 alin. (1) - (2) al Legii cu privire la actele normative, „Denumirea actului normativ reprezintă numirea generică a actului în funcție de categoria acestuia, de autoritatea emitentă și de obiectul reglementării exprimat sintetic. Denumirea actului normativ trebuie să fie laconică și să exprime cu claritate obiectul reglementării”. Considerăm că denumirea potențialului proiect de lege [„Centrul Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei – Patriot”] nu satisface cerințele instituite de Legea cu privire la actele normative, întrucât conținutul denumirii, care face referire doar la Centru, corespunde unui act normativ ce ar reglementa doar organizarea și funcționarea acestuia. Conceptul proiectului de lege însă conține și norme juridice materiale. În aceeași ordine de idei, contracararea efectelor perturbatoare ale dezinformării și/sau propagandei reprezintă doar unul dintre efectele procesului de comunicare strategică și nu un obiectiv principal care ar trebui să se regăsească în titlul actului normativ. Considerăm că denumirea centrului necesită a fi racordată la esența activității viitoare autorității – comunicarea strategică. CJI recomandă păstrarea versiunii inițiale a denumirii centrului – Centrul de Comunicare Strategică.	Se acceptă parțial. Centrul a fost redenumit în „Centrul de Comunicare Strategică și Combateră a Dezinformării”.
Potrivit art. 18 alin. (2) al conceptului proiectului de lege, „Finanțarea activității Centrului se efectuează din: a) alocațiile de la bugetul de stat; b) mijloacele financiare alocate de donatori, inclusiv prin programe de asistență financiară externă; c) alte surse legale”. Asigurarea finanțării din bugetul de stat reprezintă o garanție de independență a autorităților publice. În prezent, toate mijloacele financiare externe, alocate de donatori, sunt transferate în contul Trezoreriei de Stat, asigurându-se trasabilitatea și transparența mijloacelor financiare destinate	Nu se acceptă. Asemenea prevederi sunt specifice și altor instituții și autorități. A se vedea inclusiv art. 34, HG nr. 760/2010 privind constituirea Agenției Guvernare Electronică.

	<p>asistenței și capacitării autorităților publice. Admiterea constituirii bugetului unei autorități publice, majoritar sau minoritar, din surse externe constituie o practică capabilă să submineze independența unei autorități publice și poate constitui proba unei guvernante externe.</p> <p>Prin urmare, CJI recomandă adaptarea mecanismului de finanțare a Centrului la exemplele actuale funcționale în Republica Moldova.</p>	
Consiliul Audiovizualului	<p>La art. 3 din proiect considerăm că urmează a fi excluse noțiunile: „fake (falsuri), malinformation (malinformare) și „propagandă”, în contextual operării de către UE cu noțiunea de foreign information manipulation and interference. Totodată, noțiunea de malinformare este utilizată de codurile civile și contravenționale.</p> <p>Prin urmare, considerăm judicioasă excluderea sintagmei de „progapandă” din denumirea Centrului.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Compartimentul noțiuni a fost revizuit, prin stabilirea unui număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, dezinformare” și „foreign information manipulation and interference”.</p> <p>Ce ține de denumirea Centrului, autorul a efectuat redenumirea acestuia în „Centrul de Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării”.</p>
	<p>La art. 3 din proiect considerăm oportună îngustarea noțiunii de dezinformare doar la securitatea națională, având în vedere recomandările experților Consiliului Europei pe marginea definiției privind dezinformarea din art. 1 CSMA.</p>	<p>Se acceptă.</p>

<p>Parlamentul Republicii Moldova</p>	<p>Potrivit notei informative, proiectul de act normativ a fost elaborat în contextul necesității de a reduce informația negativă îndreptată intenționat asupra proceselor decizionale din Republica Moldova și de a dezvolta mijloace de comunicare între stat și cetățean, pe probleme de politică internă și externă și de a conjuga eforturile statului și ale cetățeanului pentru facilitarea promovării intereselor naționale și creșterea rezilienței naționale la informații ostile.</p> <p>Inițiatorul proiectului menționează că actualmente sunt două entități juridice ce au tangențial, competențe în domeniul dat: ”Consiliul Audiovizualului în conformitate cu art. 17 alin. (5) al Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova, este în drept să monitorizeze și să supravegheze respectarea de către furnizorii de servicii media și distribuitorii de servicii media a prevederilor prezentului cod privind protecția spațiului audiovizual național și asigurarea securității informaționale, precum și poate stabili reglementări și întreprinde măsurile necesare, în limitele competenței, pentru a atinge acest scop. Însă, conform art. 2 alin. (3) din Codul serviciilor media audiovizuale, împuternicirile Consiliului Audiovizualului nu se extind asupra activităților specificate în mod expres pe mediul online”.</p> <p>O altă entitate juridică de drept public, în competența căreia sunt atribuții ce țin de obiectul proiectului, este Serviciul de Informații și Securitate, care în ”conformitate cu acțiunile stabilite pentru Serviciu în implementarea Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova, aprobate prin Hotărârea Parlamentului nr. 257/2018, are dreptul să monitorizeze și să analizeze mediul informațional online în vederea identificării potențialelor vulnerabilități, riscuri și amenințări la adresa securității naționale, activitatea însă fiind realizată în limita atribuțiilor specificate în art. 7 din Legea nr. 753/1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova” și din legea nouă art.3 al Legii</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Autorul notează că pentru a gestiona corect potențialele suprapuneri de atribuții între autorități și instituții cu domenii similare de activitate, majoritatea aspectelor vor fi abordate în cadrul unor metodologii care vor fi elaborate și agreate de Centru împreună cu alte autorități și instituții responsabile de securitatea spațiului informațional.</p>
--	---	--

	<p>nr.136/2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova care urmează a fi promulgată și publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.”</p> <p>În nota informativă se menționează că, la nivel național se constată lipsa unei entități unice responsabile de coordonare a procesului de identificare, prevenire și combatere a dezinformării și acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, indiferent de originea acestora, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale.</p> <p>Întru atingerea acestui scop, proiectul propune instituirea Centrului Național de Apărare Informațională și Combatere a Propagandei- Patriot, (Centru - în continuare) cu atribuirea de competențe în domeniul protejării spațiului informațional de informații care prezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale.</p> <p>Atribuțiile Centrului sunt prevăzute în proiectul legii, precum și decurg din constatările notei informative ce prevăd că „măsurile realizate de Centru, în raport cu alte autorități și mediul privat, se intenționează a fi de natură consultativă, iar Centru nu va dispune de careva mecanisme punitive pentru nerespectarea acestora”.</p> <p>În acest sens, întru evitarea dublării de competențe și atribuții urmează a fi clarificat modul de interacționare cu autoritățile menționate responsabile de domeniul protejării spațiului informațional și spațiului online.</p> <p>Întru delimitarea clară a competențelor menționăm că, atât Consiliul Audiovizualului, cât și Serviciul de Informare și Securitate al Republicii Moldova sunt, potrivit legislației în vigoare, autorități ale statului ce asigură securitatea informațională a Republicii Moldova:</p> <p>- Potrivit Legii privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova nr. 753/ 23.12.1999, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova este organul de stat</p>
--	---

	<p>specializat în domeniul asigurării securității naționale prin exercitarea tuturor măsurilor adecvate de informații și contrainformații, de culegere, prelucrare, verificare și valorificare a informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie, potrivit legii, amenințare internă sau externă pentru independența, suveranitatea, unitatea, integritatea teritorială, ordinea constituțională, dezvoltarea democratică, securitatea internă a statului, societății și cetățenilor, statalitatea Republicii Moldova, funcționarea stabilă a ramurilor economiei naționale de importanță vitală, atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și peste hotare.</p> <p>- Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018 prevede că, Consiliul Audiovizualului este autoritate publică autonomă, care potrivit art.75:</p> <p>(3) În vederea exercitării atribuțiilor sale, Consiliul Audiovizualului elaborează, aprobă și supraveghează punerea în aplicare:</p> <p>g) a reglementărilor privind protejarea spațiului audiovizual național;</p> <p>h) a metodologiilor de monitorizare a conținuturilor serviciilor media audiovizuale liniare și neliniare, precum și ale serviciilor de platformă de partajare a materialelor video;</p> <p>i) a metodologiilor de monitorizare a pluralismului audiovizual și a respectării normelor privind remediarea situațiilor referitoare la situația dominantă în formarea opiniei publice;</p> <p>(4) Consiliul Audiovizualului:</p> <p>a1) supraveghează spațiul audiovizual național și, în cazul constatării dezinformării în cadrul serviciilor media audiovizuale liniare și neliniare sau în cadrul serviciilor media audiovizuale retransmise, dispune monitorizarea repetată a acestora în decurs de 7 zile”.</p>
--	---

	<p>Potrivit art. 1 din Cod, protejarea spațiului audiovizual național – ansamblu de măsuri având ca scop atât eliminarea factorilor interni sau externi, internaționali sau involuntari, ce prejudiciază ori pot afecta integritatea instituțională, cea funcțională, cea structurală, cea de conținut, cea tehnologică sau de altă natură a spațiului de referință, cât și crearea ambianței sociale propice pentru funcționarea spațiului audiovizual național în condiții de securitate legală, politică, economică, culturală sau de altă natură; Consecvent subliniem că, printre atribuțiile Consiliului Audiovizualului se desprind: aplicarea reglementărilor privind protejarea spațiului audiovizual național, monitorizarea pluralismului audiovizual, precum și supravegherea spațiului audiovizual național prin efectuarea monitorizărilor.</p> <p>În situația de referință, constatăm că de fapt punerea în practică a mecanismelor de monitorizare de către Centru în temeiul art. 7 lit. d) din proiect, în fond reprezintă monitorizarea realizată de Consiliul Audiovizualului</p> <p>Motiv pentru care pe segmentul audiovizual competențele autorităților enunțate supra la compartimentul monitorizare sunt similare.</p> <p>În contextul concretizării și delimitării clare a atribuțiilor autorităților, urmează a se examina, prevederile:</p> <p>- art.7 lit. a), lit. d) și lit. e) din proiect, ce se referă la competența de elaborare a proiectului programului de comunicare strategică la nivel național, elaborarea și punerea în practică a mecanismelor de monitorizare a spațiului informațional public, crearea sau răspândirea dezinformării și a acțiunilor de diseminare a mesajelor, narațiunilor, comunicărilor, care reprezintă pericol sau pot periclita realizarea intereselor naționale,</p> <p>- în coraport cu prevederile art.7 lit. c) din Legea nr.753/1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova prin care este reglementată atribuția Serviciului de</p>
--	---

	<p>Informații și Securitate de a crea, asigurarea funcționării și securității sistemelor guvernamentale de telecomunicații, elaborarea strategiei și realizarea politicii naționale în domeniul creării, administrării și asigurării funcționării și securității sistemelor speciale de telecomunicații.</p> <p>Menționăm că, Parlamentul pe data de 08.06.2023 a adoptat noua Lege privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova nr.136, prin care se reglementează atribuții similare celor menționate. (de analizat art.3 pct.6) și pct.8) din Legea nr.136/2023).</p>	
--	---	--

<p>Preambulul actului normativ evocă finalitățile avute în vedere la adoptarea actului, conține rațiunile care determină adoptarea actului și motivația social-politică, economică sau de altă natură a acestuia (constituie o incursiune în temă (introducere) în legătură cu motivația actului normativ emis și o reproducere comprimată și permanentă a notei de fundamentare).</p> <p>Preambulul ajută la înțelegerea legii deoarece în el se găsește o formă mai succintă decât în expunerea de motive, justificarea noii reglementări. Preambulul poate însoți actele normative de importanță majoră, nu este obligatoriu, nu are putere juridică, nu poate fi modificat (abrogat) după intrarea în vigoare și nu conține norme juridice și reguli de interpretare.</p> <p>În sensul celor expuse preambulul proiectului urmează a fi revizuit și redactat, ori exclus, deoarece fraza "Prezenta lege stabilește statutul, cadrul juridic, principiile, misiunea, atribuțiile, drepturile, obligațiile, modul de organizare și finanțare a Centrului Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei – "Patriot" enumeră doar cuprinsul unei legi.</p>	<p>Se acceptă. A fost exclus preambulul.</p>
<p>La alin.(2) al art.1 din proiect, în ceea ce privește textul „precum și alte atribute necesare”, urmează a prevedea clar care sunt acestea întru evitarea unor interpretări neuniforme. În acest sens, amintim că, la elaborarea unui act normativ, legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă încât acesta să corespundă exigențelor clarității pentru a exclude orice echivoc. (a se vedea art.54 alin.(1) lit.a) din Legea nr.100/2017).</p>	<p>Se acceptă. A fost exclus din proiect prevederea în cauză.</p>
<p>La atr.2 din proiect, ce reglementează cadrul juridic al Centrului, cu referire la cuvintele „legile și hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova, ordonanțele, hotărârile și dispozițiile Guvernului”, atenționăm că prevederile menționate sunt acte normative și urmează a fi revăzute prin prisma art.2 din Legea nr.100/2017, care prevede</p>	<p>Se acceptă. A fost operat în text recomandările date.</p>

	<p>semnificația noțiunii unice de „act normativ”.</p> <p>De asemenea, cuvintele „precum și cu directivele și acordurile semnate” urmează a fi excluse, astfel fiind în conformitate cu prevederile art.2 din Legea nr.595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, care prevede că prin noțiunea de „tratat internațional” se înglobează orice acord, convenție, protocol, declarație ș.a. , iar toate acestea au o valoare juridică egală.</p>	
	<p>La Art. 3 din proiect, sunt definite noțiunile principale care sunt operate în textul proiectului de lege. Subliniem că, unele dintre acestea se cuprind deja în actele normative în vigoare.</p> <p>Astfel, prima noțiune cu care debutează art. 3 este „comunicare strategică”. Este de notat că, deși definiția acesteia nu este prevăzută în mod expres în legislație, totuși în Hotărârea Parlamentului nr. 257/2018 privind aprobarea Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, atestăm că la pct. 89 al Pilonului II din Strategie – Obiectivul nr. 1. Dezvoltarea mecanismelor de comunicare strategică pentru realizarea intereselor naționale ale Republicii Moldova. Este de menționat că potrivit Strategiei menționate mai sus, pentru implementarea acesteia sunt responsabile instituțiile statului cum ar fi: Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Infrastructurii.</p> <p>Noțiunea de „falsuri” și de „dezinformare”, prezintă trăsături similare, or, <i>dezinformarea</i> semnifică răspândirea intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului. Din acest considerent, propunem ca noțiunea de falsuri să fie exclusă.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Autorul a stabilit un număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign information manipulation and interference”.</p> <p>Ce ține de denumirea Centrului, autorul a modificat denumirea acestuia în „Centrul de Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării”.</p>

	<p>Cu referire la noțiunea de „dezinformare”, subliniem că aceasta este cuprinsă în Codul serviciilor media audiovizuale, fapt pentru care considerăm oportună trimiterea la art. 1 din Codul serviciilor media audiovizuale, în temeiul art. 55 alin.(1) din Legea nr. 100/2017.</p> <p>Cu referire la noțiunea de „malinformare” subliniem că asemenea cuvânt nu se regăsește în Dicționarul explicativ al limbii române, motiv pentru care în corăspundere cu prevederile art. 54 alin.(1) lit. c) din Legea nr. 100/2017, care prevede că terminologia utilizată este constantă, uniformă și corespunde celei utilizate în alte acte normative, subliniem asupra necesității substituirii acestuia.</p> <p>În partea ce ține de noțiunea de „propagandă” reținem că, în Legea nr. 299/2017 privind aprobarea Concepției securității informaționale a Republicii Moldova, la pct. 10 al Concepției, propaganda este definită drept acțiune de răspândire sistematică a informației pentru influențarea atitudinilor, convingerilor și comportamentului persoanelor, pentru susținerea sau compromiterea anumitor instituții, cauze ori persoane prin prezentarea manipulatorie a informației și/sau prin reflectarea selectivă a evenimentelor în scopul subminării intereselor naționale. Din acest considerent, pentru a se evita dublarea aceleiași noțiuni, recomandăm trimiterea la pct. 10 din Concepție, în temeiul art. 55 alin.(1) din Legea nr. 100/2017 .</p>
	<p>Se acceptă. Au fost operate modificări în vederea excluderii prevederilor respective.</p>

	competențe recomandăm reevaluarea normei.	
	<p>În partea ce ține de, „faptele din spatele unei informații” utilizat în cadrul noțiunii „verificarea veridicității faptelor” subliniem că, potrivit Codului deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, ”1.1 Jurnalistul este persoana fizică, angajată sau neangajată într-o instituție mass-media, care se ocupă cu regularitate de una sau mai multe activități, precum: colectarea informației de interes public din orice sursă relevantă, redactarea și editarea acesteia sub orice formă - text, fotografie, înregistrare video și/sau audio, desen, grafică etc., cu scopul diseminării publice prin intermediul mass-media”. Din acest considerent, textul „faptele din spatele unei informații” urmează a fi substituit cu expresia „sursele de informare”.</p> <p>Adițional, remarcăm că textul „canale de comunicare tradiționale, precum și canalele digitale” urmează a fi substituit cu „orice mijloace de informare”.</p>	<p>Se acceptă. Au fost operate modificări în vederea excluderii prevederilor respective.</p>
	<p>Potrivit art. 6 din proiect, printre funcțiile Centrului se identifică evaluarea comprehensivă a spațiului informațional. Menționăm că termenul „comprehensiv” nu este utilizat în legislație, or potrivit art. 54 alin.(1) lit. a) din Legea nr. 100/2017, conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc.</p>	<p>Se acceptă. Au fost operate modificări în vederea excluderii prevederilor respective.</p>
	<p>La art. 7 lit. a) din proiect, printre atribuțiile Centrului se identifică, elaborarea proiectului programului de comunicare strategică la nivel național în vederea îndeplinirii misiunii Centrului. Însă, constatăm că, nu este indicat subiectul responsabil de aprobarea programului respectiv. Astfel, în scopul asigurării clarității legii, atenționăm asupra completării enunțate. Adițional la art. 7 la lit. g) după cuvântul politicilor se recomandă, a completarea cu cuvântul „publice” și respectiv la lit. h), după</p>	<p>Nu se acceptă. Autorul a renunțat la prevederile referitoare la proiectul programului de comunicare strategică la nivel național. În proiect, intenția autorului de a avea Directorul/Centrul responsabil pentru elaborarea și prezentarea programului respectiv Președintelui Republicii Moldova spre aprobare a fost abandonată, având în vedere cadrul normativ aferent, în special alin. (3) și (5) din Legea nr. 100/2017.</p>

	cuvântul autorităților, este necesar de a completa cu cuvântul „publice”.	Asupra operării unor formule alternative nu s-a ajuns la consens.
	<p>Este de notat că la art.8 lit.a) și la art. 17 alin.(1) lit. b) din proiect, (atenție: litera b) figurează de două ori), printre drepturile Centrului și funcțiile directorului Centrului se desprinde: <i>asigură elaborarea și înaintarea propunerilor de politici publice și proiecte de acte normative necesare pentru realizarea misiunii Centrului</i>. Menționăm că art. 73 din Constituția Republicii Moldova stabilește expres și exhaustiv subiecții cu drept de inițiativă legislativă. Totodată, în vederea inițierii elaborării proiectelor de acte normative, potrivit art. 23 alin.(2) lit. e) din Legea nr. 100/2017 sunt și autoritățile autonome. Astfel, în cazul în care Centrul constată anumite deficiențe în aplicarea legii cadru, care va fi autoritatea prin intermediul căreia se vor înainta inițiativele legislative?</p> <p>La art. 8 lit. f), este prevăzut că Centrul are dreptul să dispună de propriile canale de informare și comunicare cu publicul, inclusiv în spațiul on-line. Potrivit Legii comunicațiilor electronice nr. 241/2007, termenul de canal, este utilizat în cazul canalelor radio. Din acest considerent, pentru a nu reduce aria de comunicare, propunem substituirea cuvântului „canale” cu „mijloace de informare” care va cuprinde TV, Radio și mijloacele on-line.</p> <p>La art. 9 din proiect, sunt prevăzute obligațiile Centrului, printre care nu se identifică monitorizarea surselor de informare potrivit art. 5-6 din proiectul legii. Or, nu este posibil să evaluezi comprehensiv, fără să monitorizezi periodic sursele de informare, cu excepția celor ce intră în competența Consiliului Audiovizualului și Serviciului de Informații și Securitate. (art. art. 75 alin.(3) lit. f) –i) din Codul Serviciilor Media Audiovizuale nr. 174/2018). În situația în care apar discrepanțe între datele atestate de Consiliul Audiovizualului și de Centru, datele cărei autorități</p>	<p>Nu se acceptă. Centrul nu va avea drept de inițiativă legislativă. Conform prevederilor invocate, Centrul poate să propună subiecților cu drept de inițiativă legislativă elaborarea unor acte normative.</p>
		<p>Se acceptă. Au fost revizuite formulările cu operarea modificărilor de rigoare în proiect.</p>
		<p>Se acceptă. Formularea „comprehensiv” a fost exclusă din proiect. Totodată, autorul notează că pentru a gestiona corect potențialele suprapuneri de atribuții între autorități și instituții cu domenii similare de activitate, majoritatea aspectelor vor fi abordate în cadrul unor metodologii care vor fi elaborate și agreate de Centru împreună cu alte autorități și instituții responsabile de securitatea spațiului informațional.</p>

	<p>vor fi considerate veridice. Cu titlu de recomandare, la efectuarea monitorizării de autoritățile publice enunțate <i>supra</i>, în particular la capitolul respectarea pluralismului politic, ar fi oportun ca metodologiile de monitorizare să conțină cerințe și indicatori similari.</p>	
	<p>La art. 10 alin.(3), se prevede eliberarea din funcție a directorului de către Parlament, la propunerea Președintelui și respectiv la lit. c) activitatea sa este evaluată negativ. În scop de precizie, de cine trebuie să fie evaluată activitatea directorului de către Președintele RM, sau de Parlament, întrucât la lit. d) temei de eliberare îl constituie exprimarea votului de neîncredere.</p>	<p>Se acceptă. Autorul, reevaluând raporturile ierarhice, a decis introducerea unui mandat pentru Director, care poate fi încheiat doar în următoarele situații: expirarea termenului pentru care a fost numit; demisia la inițiativa proprie; o sentință definitivă de condamnare sau pierderea dreptului de a ocupa o funcție publică sau o funcție de demnitate publică prin hotărâre judecătorească definitivă; alegerea într-o funcție electivă; decesul; revocarea. Aceste circumstanțe urmează a fi specificate suplimentar în proiect.</p>
	<p>La art. 11 alin.(5) din proiect, este prevăzut că, deciziile se înregistrează și se fac publice prin ordin al directorului Centrului. În situația de referință, nu este clar cum se fac publice, potrivit art. 8 lit. l) din proiect sau în alt mod. Totodată atenționăm că, nu este prevăzută modalitatea de activitate și remunerare a membrilor Colegiului Centrului.</p>	<p>Se acceptă. Au fost revizuite prevederile referitoare la componența, mandatul, funcțiile și modalitățile de remunerare a membrilor Colegiului.</p>
	<p>La Art.13: - la lit. f) , cuvîntul „profesională” urmează a fi exclus; - conținutul lit.g), lit.h) și j) urmează a fi analizate și poate comasate, întru a evita dublări de norme sau neclarități în aplicare a prevederilor legii.</p>	<p>Se acceptă parțial. Articolul 13, lit. f) a fost modificat conform recomandărilor. Cu toate acestea, în ceea ce privește comasarea literelor g), h) și j), autorul informează că formulările respective au fost preluate din modele utilizate în alte acte normative.</p>
	<p>La art.15, normele ce se referă la aprobarea și monitorizarea implementării programului, urmează a fi coordonate și concretizate, deoarece din conținutul acestor norme nu este clar</p>	<p>Nu se acceptă. Autorul a renunțat la prevederile referitoare la proiectul programului de comunicare strategică la nivel național.</p>

	care va fi autoritatea ce va aproba programul de comunicare strategică.	În proiect, intenția autorului de a avea Directorul/Centrul responsabil pentru elaborarea și prezentarea programului respectiv Președintelui Republicii Moldova spre aprobare a fost abandonată, având în vedere cadrul normativ aferent, în special alin. (3) și (5) din Legea nr. 100/2017. Asupra operării unor formule alternative nu s-a ajuns la consens.
	La art. 17 alin.(1) lit. m) din proiect , cuvântul „dezvăluirea” urmează a fi substituit cu un alt termen propriu terminologiei utilizate în actele normative.	Se acceptă.
<p>La Art.18 alin.(2), cu referire la finanțarea Centrului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - la lit.a), urmează ca cuvântul ”alocări” să se substituie cu cuvântul ”alocații”, întru respectarea cerinței privind utilizarea unei terminologii constante și uniforme; - la lit.b) propunem expunerea normei în următoarea redacție: „donații, sponsorizări și alte mijloace bănești intrate legal în posesia Centrului”; - la alin.(3), în contextul reglementării prevăzute la alin.(1), precum și pentru a nu fi admisă adoptarea de norme juridice concurente și contradictorii, contrar principiilor art.3 din Legea nr.100/2017, norma juridică urmează a fi examinată prin prisma prevederilor art.44 alin.(2) și art.70 alin.(2) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014 potrivit căroră, la data încheierii anului bugetar alocațiile bugetare nevalorificate, precum și soldurile de mijloace bănești din conturile trezoreriale ale autorităților/instituțiilor bugetare se închid, cu excepția soldurilor proiectelor finanțate din surse externe. <p>De asemenea, urmează a fi prevăzută obligația de a asigura elaborarea proiectului bugetului Centrului pentru anul următor cu prezentarea acestuia Ministerului Finanțelor.</p>		Se acceptă.

<p>Serviciul de Informații și Securitate</p>	<p>Din punct de vedere conceptual, proiectul respectiv contravine unor mecanisme legale existente care au drept scop prevenirea și combaterea propagandei, agresiunilor informaționale și a dezinformărilor care afectează spațiul informațional.</p> <p>Așadar, potrivit pct. 93 subpct. 1) din Anexa nr. 1 și a pct. 16 din Anexa nr. 2 a Hotărârii Parlamentului nr. 257/2018 „Privind aprobarea Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia”, pentru dezvoltarea mecanismelor de prevenire, de depistare, de atenuare și de răspuns la nivel național pentru asigurarea securității informaționale, s-a stabilit necesitatea constituirii Consiliului coordonator pentru asigurarea securității informaționale.</p> <p>Conform, pct. 14 al Hotărârii Guvernului nr. 467/2022 „Cu privire la crearea Consiliului coordonator pentru asigurarea securității informaționale”, Consiliul exercită o serie de atribuții, inclusiv pe palierul mediatic, cum ar fi: să cerceteze și să aprecieze situațiile calificate ca agresiune informațională, propagandă, dezinformare, intoxicare sau manipulare a spațiului informațional național; să acorde suport instituțiilor mass-media în obținerea informațiilor de la instituțiile publice ale statului în scopul dezmințirii unor știri false sau manipulatorii; ș.a.</p> <p>Respectiv, competențele Consiliului se suprapun cu competențele atribuite prin prezentul proiect de lege Centrului Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei - Patriot.</p> <p>În acest context, crearea unui nou mecanism care va fi implementat paralel cu mecanismele deja existente va crea situații de confuzii și utilizarea inutilă a resurselor administrative și financiare.</p> <p>Pe această cale, considerăm necesară revizuirea proiectului de lege ținând cont de prevederile Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova menționată mai sus și</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Consiliul Coordonator în domeniul securității informaționale reprezintă un mecanism cu rol consultativ, ancorat primordial în realizarea obiectivelor care decurg din strategia securității informaționale.</p> <p>În plus, trebuie menționat că autorul are în vedere schimbarea accentului de la „combateră” la comunicare strategică - campanii de informare. Partea de combatere va fi considerată auxiliară.</p> <p>Rolul consiliului coordonator urmează ar putea fi reconsiderat în contextul aprobării proiectului de act normativ.</p>
---	---	---

	<p>instituirea unui mecanism unic destinat asigurării securității informaționale.</p>	
	<p>Pe de o parte, însuși prin denumire (Centrul Național de Apărare Informațională și Combateră a Propagandei), cât și prin misiunea Centrului (expusă în art.5) este indusă ideea că acest Centru se va focusa pe: „lupta împotriva dezinformării” și va urmări scopul de „creștere a rezistenței societății în fața dezinformării”.</p> <p>Pe de altă parte, examinarea proiectului evidențiază acordarea unor atribuții, și pe domeniul de STRATCOM - <i>comunicarea strategică</i> (de ex. art. 7. <i>Atribuțiile Centrului: a) elaborează proiectul programului de comunicare strategică la nivel național în vederea îndeplinirii misiunii Centrului; art. 15; și altele</i>).</p> <p>În acest sens, STRATCOM este un proces mai amplu și complex decât „<i>combateră dezinformării</i>”, cea din urmă fiind doar element adiacent al STRATCOM-ului.</p> <p>În context, STRATCOM este un parteneriat public-privat cuprinzător în care Guvernul exercită un rol de conducere, consolidare, organizare, inclusiv de cooptare a entităților private/societății civile (mass-media, ONG-uri, mediul academic, instituțiile culturale, diaspora etc.). Comunicarea strategică exploatează toate expertizele și resursele existente, care „se găsesc în diverse departamente de informare și comunicare” din cadrul agențiilor guvernamentale și înființează un organism de coordonare pentru a le gestiona.</p> <p>Corespunzător, considerăm oportună elucidarea clară a scopului creării autorității publice independente PATRIOT și a misiunii/misiunilor prioritare, iar în eventualitatea în care se dorește edificarea unei structuri responsabile de STRATCOM - reflectarea asupra oportunității de redirectionare a rolului de coordonare către Guvern.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Comunicarea strategică are la bază două componente esențiale: măsuri reactive – detecție și contracarare; măsuri proactive – comunicare strategică la nivel național / campanii de informare integrate în obiective strategice de informare (deși în proiectul de lege prezentat este pus un accent mai mare pe latura reactivă a comunicării strategice). Autorul are în vedere schimbarea accentului de la „combateră” la comunicare strategică - campanii de informare. Partea de combatere va fi considerată auxiliară.</p> <p>Cu referire la instituirea în subordinea Guvernului, autorul menționează că Centrul este o autoritate autonomă de Guvern, înființată prin lege, similar modelului ANI, CNPDCP, CNA, SIS, SPPS etc. În mod similar, domeniile administrate de CNA, SPPS, CNPDCP, SPPS nu sunt prevăzute expres ca domenii de activitate stabilite prin Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern. Cadrul structural al autorităților rămâne la latitudinea legiuitorului, în conformitate cu atribuțiile care îi sunt atribuite prin Constituție.</p>
	<p>Considerăm oportună revizuirea denumirii Centrului Național de</p>	<p>Se acceptă parțial.</p>

<p>Apărare Informațională și Combateră a Propagandei și anume atragem atenția asupra cuvântului „Propagandei”. Astfel, conform dicționarului limbii române prin „propagandă” se înțelege „acțiune desfășurată sistematic în vederea răspândirii unei doctrine politice, religioase etc., a unor teorii, opinii, pentru a le face cunoscute și acceptate, pentru a câștiga adepți”. Potrivit dicționarului Cambridge, prin „propagandă” se înțelege „informații, idei, opinii sau imagini, care oferă adesea doar o parte dintr-un argument, care sunt difuzate, publicate sau răspândite în alt mod cu intenția de a influența opiniile oamenilor”. Observăm că cuvântul propagandă nu are neapărat conotații negative sau semnificații negative. Orice încercare de a promova prin idei, opinii interesele naționale nu poate fi catalogată ca propagandă. Așadar, optăm pentru substituirea cuvântului „propagandă” cu cuvântul „dezinformare” sau utilizarea următoarelor denumiri: Centrul de Reziliență Informațională; Centrul de Comunicare Strategică și Reziliență Informațională, astfel încât denumirea să sincronizeze cu atribuțiile Centrului.</p>	<p>Cu referire la denumirea Centrului, se propune varianta – Centrul Comunicare Strategică și Combateră Dezinformării în locul celei existente, pentru a nu crea interpretări eronate.</p> <p>Compartmentul definiții a fost revizuit, prin stabilirea unui număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign information manipulation and interference”.</p> <p>Terminologia utilizată în text nu va conține „propaganda, malinformare, fake”, ș.a. noțiuni descrise în versiunea actuală a proiectului.</p>
<p>La articolul 3, este inoportună redarea noțiunii de „dezinformare” atâta timp cât aceasta se regăsește la art. 1 din Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018.</p> <p>Tot la acest articol, noțiunea de „falsuri s (fake)” ar presupune o tehnică de dezinformare care constă dintr-o relatare jurnalistică.</p> <p>În acest sens, nu putem fi de acord că răspândirea de falsuri poate fi realizată doar de către jurnaliști, or, un fals poate fi orice timp de relatări care conțin informații mincinoase, inexacte sau neveridice. Astfel, propunem revizuirea acestei noțiuni. Totodată, nu a fost identificat existente cuvântului „falsuris” în dicționarul limbii române.</p> <p>Din conținutul noțiunii de „propagandă” a se exclude textul „și falsificarea informațiilor”.</p>	<p>Se acceptă parțial.</p> <p>Compartmentul definiții a fost revizuit, prin stabilirea unui număr limitat de definiții, pentru astfel de noțiuni ca „comunicare strategică”, „dezinformare” și „foreign information manipulation and interference”.</p> <p>Terminologia utilizată în text nu va conține „propaganda, malinformare, fake”, ș.a. noțiuni descrise în versiunea actuală a proiectului.</p>

	<p>La articolul 5 alineatul (2) litera b) se prevede că Centrul va dezvolta mecanisme de identificare, prevenire și combatere a dezinformării, a informațiilor greșite și a malinformării, a acțiunilor coordonate de diseminare a mesajelor, comunicărilor s.a.</p> <p>Observăm că normele respective au un caracter general, imprevizibil și evaziv din motiv că nu este clar ce se înțelege prin dezvoltarea de „mecanisme”. Or, un astfel de mecanism trebuie să reiasă nemijlocit din proiectul respectiv, pentru că instituirea unei instituții presupune și crearea unui mecanism prin intermediul căruia își va realiza misiunea, funcțiile și atribuțiile. Tot la acest articol, la litera c), este prevăzut despre faptul că, Centrul în activitatea sa, va verifica veridicitatea faptelor și transmiterea informațiilor veridice către publicul larg. Astfel, iarăși constatăm o lipsă a mecanismului de verificare.</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>Au fost operate modificările de rigoare.</p>
	<p>La articolul 9 litera c), este prevăzută obligația Centrului de a prezenta rapoarte de activitate Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și organului său colegial. Propunem a se revizui această prevedere deoarece nu este clar dacă acest organ colegial este de pe lângă Președintele țării sau este Colegiul Centrului (art. 11 al proiectului).</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Colegiul nu urmează să constituie un organ pe lângă Președintele Republicii Moldova și nici să se afle în subordinea Centrului.</p>
	<p>La art. 11 alin. (2) propunem revizuirea componenței Colegiului. Este de anticipat că Directorul Centrului va avea o pondere/ influență decisivă asupra Colegiului Centrului, luând în considerație componența acestuia. Conform proiectului, din cei 11 membri ai Colegiului, 8 sunt următorii: directorul, directorul adjunct (numit la propunerea Directorului), persoane cu funcții de conducere din cadrul Centrului, 3 reprezentanți ai societății civile (selecți de către Centru), și 3 persoane sunt: un reprezentant desemnat de Președintele RM, unul de Parlament și unul de Guvern. Respectiv, considerăm că Colegiul va fi în incapacitate</p>	<p>Se acceptă.</p> <p>A fost decis ca Colegiul să fie constituit din 11 membri, în a cărui componență intră Directorul, câte o persoană desemnată din partea Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului, Cancelariei de Stat, Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, Consiliului Audiovizualului, Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova și doi reprezentanți din rândul societății civile selecți de comisia parlamentară cultură,</p>

	<p>să evalueze imparțial activitatea Directorului (va fi o evaluare pur formală). Astfel, propunem ca cel puțin jumătate din membrii Colegiului să fie numiți de către Parlament, Guvern ca persoane din exteriorul instituției (inclusiv din societatea civilă). Drept alternativă la propunerea dată, poate fi revizuirea competențelor Colegiului și excluderea din acestea a celei de evaluare a directorului.</p>	<p>educație, cercetare, tineret, sport și mass-media prin concurs și confirmați de Parlament.</p>
	<p>La Articolul 13 lit. b) considerăm necesar să fie revăzută condiția de „cel puțin 5 ani în unul dintre domeniile: comunicării publice, al securității și apărării, administrației publice centrale, relațiilor internaționale, evaluării și managementului de risc”. Astfel, experiența din domeniul administrației publice locale, domeniul digitalizării și tehnologiilor informaționale la fel urmează a fi luată în considerație. După caz, propunem completarea lit.b) cu sintagma „sau în domeniile conexe” (după modelul literei c) a art. 13).</p>	<p>Se acceptă parțial. Domeniile stabilite au fost extinse pentru a include domeniul <i>științelor sociale, tehnologiilor informaționale și alte domenii conexe.</i></p>
	<p>La Articolul 13 lit., litera e) urmează a fi reformulată, or legislația națională nu definește afilierea politică. Drept alternativă poate fi instituită interdicția deținerii calității de membru de partid.</p>	<p>Se acceptă.</p>
	<p>Referitor la Art. II (proiectul Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar): Raportând la atribuțiile pe care urmează să le îndeplinească Centrul, nu este justificată acordarea unor astfel de beneficii salariale. Dacă este să facem o analogie cu funcționarii publici cu statut special din cadrul organelor de drept și organelor securității statului și activitatea nemijlocită desfășurată de către aceștia (riscuri profesionale, restricții, interdicții), activitatea Centrului acoperă un segment îngust și este una preponderent teoretică și cu caracter de recomandare. Prin urmare, se observă o abordare disproporționată în evaluarea</p>	<p>Se acceptă conceptual. Deoarece până în prezent nu au fost propuse alternative specifice articolului respectiv în cadrul consultării proiectului de lege, și având în vedere că este necesar de a primi avizul Ministerului Finanțelor și al comisiei specializate din Parlament, autorul nu poate să se pronunțe cu exactitate în privința oportunității sau inoportunității menținerii versiunii curente.</p>

	și cuantificarea serviciului prestat de diferiți angajați, existând o favorizare nefondată pentru angajații Centrului. În acest sens, propunem revizuirea normelor propuse și stabilirea beneficiilor salariale proporțional atribuțiilor acordate.	
--	--	--